Янги йилингиз муборак!

Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ,
ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

«СОВЕТ УЗБЕКИСТОНИ» — ОРГАН ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТА КОМПАРТИИ УЗБЕКИСТАНА, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ УЗБЕКСКОЙ ССР

49 йил чиқиши.
№ 1 (13.561).
1 ЯНВАРЬ. 1967 йил
ЯКШАНБА
Баҳоси 2 тийин.

СОВЕТ ХАЛҚИГА ЯНГИ ЙИЛ ҚУТЛОВИ

Азиз ўртоқлар ва дўстлар!

Яна бир неча дақиқалардан сўнг Кремль куранти янги, 1967 йил кирганлигидан дарак беради.

Яхши одатимизга кўра, биз ўтиб бораётган йилни кузатиб қоламиз, у билан самимий хайрлашамиз. Ўтган йили қандай ажойиб воқеалар рўй берди?

Ўтган йил Советлар мамлакатининг коммунизм қуриш йўлидан янги катта қадам қўйишини бошлаб берган КПСС XXIII съезди йили бўлди. Съезд ленинчи партиямизнинг барча социализм мамлакатлари билан, бутун дунё коммунистлари билан, империализмга қарши барча курашчилар билан интернационал бирдамлигини ёрқин намойиш қилди.

Ўтган йил —янги беш йилликнинг биринчи йили, совет халқи катта зафарлар қозонган, халқ хўжалиги муваффақиятли ривожлантирилган ва меҳнаткашларнинг фаровонлиги янада оширилган йил бўлди. Қаҳрамон ишчилар синфи яхши меҳнат қилди. Мамлакатда саноат маҳсулотлари ишлаб чиқариш анча кўпайтирилди, янги фабрика ва заводлар, уй-жой бинолари ва мактаблар қурилди, бутун-бутун шаҳарлар ва посёлкалар бунёд қилинди. Қишлоқ меҳнатчилари катта-катта муваффақиятларга эришдилар. Улар асосий экинлардан яхши ҳосил етиштирдилар. Давлат дон, пахта, кунга боқар, гўшт, сут, тухумни ҳар қачонгидан ҳам кўпроқ харид қилди. Бу эса, аҳолининг қишлоқ хўжалик маҳсулотларига бўлган эҳтиёжларини узлуксиз таъминлаб туриш имконини беради. Халқ интеллигенциямизнинг фаолияти самарали бўлди. Мамлакат фан, техника, маданият соҳасидаги янги-янги ютуқлар билан бойиди.

Ўтган йил — Совет давлатининг халқаро позициялари янада мустаҳкамланган, жаҳон социализм системаси мустаҳкамланган, халқларнинг империалистик агрессияга қарши, озодлик, тинчлик ва социал тараққиёт учун олиб бораётган кураши кучайган йил бўлди.

Азиз ўртоқлар! Бошланаётган йил хонадонимизга, совет халқларининг катта ва аҳил оиласига одатдан ташқари, алоҳида йил бўлиб кириб келмоқда. Янги йил — Улуғ Октябрь социалистик революциясининг эллик йиллиги йили бўлади. Совет халқи, барча мамлакатларнинг меҳнаткашлари жаҳонда биринчи социалистик давлат бунёд этилганлигининг шонли юбилейини нишонлайдилар. Янги йил — коммунизм жаҳоншумул тарихий ғалабаларининг, революциямиз илҳомчиси ва йўлбошчиси, Коммунистик партия билан Совет давлатининг асосчиси Владимир Ильич Ленин ғоялари тантанасининг улуғ байрами бўлади.

Совет ҳокимиятининг эллик йили, социализмнинг оғир синовлар ва улуғ ғалабалар билан ўтган йиллари совет тузумининг мустаҳкамлигини ва яратувчилик қудратини, партия билан халқнинг енгилмас бирлигини, мамлакатимиз халқларининг қардошларча дўстлиги кучини бутун дунёга кўрсатди. Халқимиз ўзининг жамиятни социал жиҳатдан қайта қуриш учун олиб борган қаҳрамонона кураши билан бутун прогрессив инсониятнинг чуқур ҳурматига сазовор бўлди, ер юзининг ҳамма жойларида миллион-миллион дўст орттирди.

Халқимиз эришилган натижалардан ҳаққоний ифтихор туйғулари билан, келажакнинг равшан режалари ва истиқболлари билан янги йилга қадам қўймоқда.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитети, ССР Иттифоқи Олий Совети Президиуми ва СССР Министрлар Совети Сиз, азиз ўртоқларни кириб келаётган янги йил билан чин кўнгилдан ва қизғин табриклайдилар ҳамда Совет Ватани бахт-саодати йўлидаги меҳнатда муваффақиятлар, сиҳат-саломатлик, зўр бахт-саодат ва ҳаётда шод-хуррамлик тилаб билдирилган энг эзгу истакларини йўллайдилар!

Ҳурматли революция ветеранларимизни, уруш ва меҳнат ветеранларини, завод ва фабрикалардаги, дала ва фермалардаги меҳнатчиларни, ўз ишлари билан совет фани ва маданиятини бойитаётган, ўз меҳнати билан совет кишиларимизнинг ҳаёти ва турмушини яхшилашга кўмаклашаётган, болаларимизга билим ва тарбия бераётган, инсон саломатлиги тўғрисида ғамхўрлик қилаётган ҳамма кишиларни қизғин табриклаймиз!

Азиз аёлларимизни янги йил билан чин кўнгилдан қутлаймиз!

Ота-боболаримизнинг революцион шижоатларини муносиб давом эттираётган ажойиб совет ёшларини қизғин табриклаймиз!

Шавкатли Қуролли Кучларнинг барча жангчиларига янги йил қутловларини йўллаймиз.

Шу дамларда байрам дастурхони атрофига тўплана олмайдиган, ишлаб чиқаришда меҳнат вахтасида турган, поезд ва самолётларни бошқариб бораётган, денгиз ва океанларда сузиб бораётган, бепоён Ватанимизнинг муқаддас чегараларини қўриқлаб турган кишиларни чин кўнгилдан табриклаймиз; ҳар бир оилани, ҳар бир коллективни, бутун улуғ совет халқини муборакбод қиламиз!

Қардош социалистик мамлакатларнинг халқларига, бутун дунёдаги коммунистик ва ишчи партияларга, ишчилар синфига, меҳнаткашларга, мустамлакачилик асорати занжирларини парчалаб ташлаб, янги турмуш қураётган халқларга, империализм ва мустамлакачиликка қарши курашаётган барча кишиларга Совет халқи номидан қизғин янги йил қутловлари ва энг яхши тилаклар йўллаймиз!

Америка интервентларига қарши мардонавор жанг қилаётган қаҳрамон Вьетнам халқини чин кўнгилдан табриклаймиз ва озодлик ҳамда мустақиллик учун олиб бораётган адолатли курашда унга муваффақиятлар тилаймиз!

Кириб келаётган йил империалистик агрессорларга қарши, тинчлик, демократия ва социализм учун курашда янгидан-янги ғалабалар билан нишонлансин!

Коммунизм, тинчлик, социал тараққиёт ва инсоният бахт-саодати учун курашувчи совет халқига шон-шарафлар!

Совет халқининг жанговар авангарди — ленинчи партиямизга шон-шарафлар!

Юбилей йилида янги ютуқлар ёр бўлсин!

Янги йилингиз, янги иқболингиз қутлуғ бўлсин, азиз ўртоқлар ва дўстлар!

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ | **СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИ** | **СССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИ.**

ЗАФАР САТРЛАРИ

Сирдарё область саноат корхоналарининг ишчи-хизматчилари ялпи маҳсулот ишлаб чиқариш йиллик планини муддатидан олдин бажардилар. Бу катта муваффақиятга Жиззах оҳак заводи, Гулистон ремонт-механика заводи, Янгиер темир-бетон маҳсулотлари заводи, Сирдарё район маиший хизмат кўрсатиш комбинати коллективлари катта ҳисса қўшдилар.

●

«Ержарсовхозстрой» тресги коллективи 1966 йил қурилиш-монтаж ишлари планини адо этдилар. Шунингдек коллектив ялпи маҳсулот ишлаб чиқариш йиллик планини ҳам муваффақиятли бажарди. Қурувчилар янги йилга муносиб совға тайёрлаш учун ўз зиммаларига оширилган мажбурият қабул қилдилар. Улар йил охирига қадар 80 минг сўмлик қурилиш-монтаж ишларини бажариш ва 420 минг сўмлик саноат маҳсулотлари тайёрлаш юзасидан қўшимча мажбурият қабул қилдилар.

●

Область автотранспорт ва тош йўллар бошқармаси коллективи йиллик планни муддатидан 12 кун олдин бажарди, пландаги 53 километр ўрнига 58 километр янги йўл қурилди. 90 километр йўл капитал ва жорий ремонтдан чиқарилди.

Л. И. БРЕЖНЕВГА СУХЭ-БАТОР ОРДЕНИ ТОПШИРИЛДИ

Совет Иттифоқида меҳмон бўлиб турган Монголия Халқ Республикаси Буюк халқ хурали президиумининг Раиси, Монголия Халқ Революцион партияси Марказий Комитети сиёсий бюросининг аъзоси ўртоқ Ж. Самбу КПСС Марказий Комитетининг бош секретари ўртоқ Л. И. Брежневга 30 декабрда Сухэ-Батор орденини топширди. Ўртоқ Л. И. Брежнев монгол ва совет халқлари ўртасида қардошларча дўстликни мустаҳкамлаш, тинчлик ва социализм ишини мустаҳкамлаш соҳасидаги хизматлари учун ва туғилганига 60 йил тўлиши муносабати билан шу орден билан мукофотланган эди.

Л. И. Брежнев юксак мукофот учун самимий миннатдорчилик билдирди.

Ўртоқ Л. И. Брежневга орден топширган вақтда А. П. Кириленко, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, П. Н. Демичев, Д. Ф. Устинов, Ю. В. Андропов, И. В. Капитонов, Ф. Д. Кулаков, Б. Н. Пономарев ўртоқлар, КПСС Марказий Комитетининг бўлим мудири К. У. Черненко, КПСС Марказий Комитети бўлим мудирининг биринчи ўринбосари К. В. Русаков, шунингдек, Монголия Халқ Республикасининг СССРдаги элчиси ўртоқ Н. Лувсанчултэм ва элчихонанинг дипломатик ходимлари ҳозир бўлдилар. (ТАСС).

ИККИ ЙИЛ БЎСАҒАСИДА

«ЛУНА-13» ҲИКОЯ ҚИЛАДИ

Бундан етти кун муқаддам, 1966 йил 24 декабрь Москва вақти билан соат 21 дан 01 минут ўтганда «Луна-13» совет автомат станцияси Ой сатҳига, Бўронлар Океани районига юмшоқ қўндирилди. Бу—шу йили Ойга қўндирилган иккинчи совет станцияси бўлиб, биринчиси «Луна-9» станцияси эди.

Шу икки станция парвози оралиғида Ойнинг учта совет сунъий йўлдоши илмий кузатишлар комплексини бажарди. Лекин Ой йўлдошлари Ойни қоплаб ётган жинсларнинг кўпгина муҳим физик ва микроструктура хусусиятларини бевосита тадқиқ қилиш имконини бермайди. Ана шу вазифаларни ҳал этмоқ учун приборлар билан илмий аппаратларни Ой сатҳига юбориш лозим эди.

Совет фани Ойнинг янги разведкачисини сафарга юборар экан, Ой заминининг, Ой сатҳи табиатининг механик ва физик хусусиятларини бевосита тадқиқ қилиш проблемасини, илгари бошланган илмий кузатишларни давом эттиришни ўз олдига мақсад қилиб қўйди.

«Луна-13» станциясининг такомиллаштирилган конструкцияси ва у янги илмий аппаратлар билан таъмин этилганлиги кўпгина кузатишлар ўтказиб, Ой тўғрисида қимматли маълумотлар олиш имконини берди.

Ўтказилган тадқиқотлар натижасида Ой бетини қоплаб ётган қатламнинг физик-механик хоссалари тўғрисида, Ой сатҳининг радиоактив хусусиятлари тўғрисида зўр илмий қимматга молик бўлган нодир, ноёб маълумотлар олинди. Станция қўнган райондаги Ой сатҳи манзарасининг Қуёш турли баландликдан шуъла сочиб турган пайтдаги телевизион тасвирлари олинди.

1966—1967 йиллар бўсағасида совет олимлари ўтказган тажриба Қуёш системасининг пайдо бўлиши, бошқа планеталарда ҳаётнинг вужудга келиши ва ривожланиши ҳамда осмон жисмларининг ички тузилиши сингари энг муҳим фан проблемаларини янгича ҳал этиш имконини берувчи маълумотларни Ерга космик аппаратларгина етказиши мумкин эканлигини кўрсатди. Ойни тадқиқ қилиш йўлидаги янги тажрибалар космос сирларини бундан буёнги ўрганиш йўлидаги янги босқичдир («Луна-13» станциясининг батафсил ҳикояси газетамизнинг келгуси сонида эълон қилинади).

АЛЁР

МИРТЕМИР.

Косагул, қани, тўлдир янги йил бодасидан,
Сипқарайлик бу гал ҳам йил боши шарафига.
Қўшиқчи, қани куйла севинч ифодасидан,
Эллик мучалга татир бахт ёши шарафига;
Эллик мучал—эллик йил—нечоғлик чўнг, улуғвор...
Или коса Тошкентимнинг бардоши шарафига,
Или коса, жўражонлар, ўша уста биночор,
Юртимнинг юз бир дўсти—қардоши шарафига!

Ярқирайбер, аёвлим, қуёшли жумҳурият,
Писандмас кўчкиюн, бало, на зилзила, на вабо.
Пахтакор юрт дилида бу йил ҳам эзгу ният
Тўрт миллиондай рақамга жон бермиш ўзбек бобо;
Жарангла, ҳей, лиммо-лим шўх давра косалари,
Фазогир қўлларида олис ойнинг сурати
Шарқда кўкламдай кезса баҳор рақкосалари,
Бу тинчлик қасидаси, бу замон зарурати...

Бу замон зарурати — оламнинг кўзи очиқ,
Чиранма, чиркин дунё, наҳотки сенда эиё?

Эркка зор—кухна олам—ғариб чайла олачиқ,
Эй, сен—зулмат ўрдаси—олдоқ, булғанчиқ, эиё...
Жаҳонга титроқ солур ҳақ ва ҳақиқат донги—
Тунов кун Ленин билан Отатурк гурунгида,
Наҳот сенда тирилса байроқ фашист кирчанги?

Гўдакларноласида, онажонлар мунгида,
Океан кетида пусиан жаллод, сенга қарғиш бор,
Жазавангдан жазиллар жездек тоқат, тошдек сабр,
Наҳот Вьетнам юртида ҳануз кўнка учса зор,
Ём-ёмлардан юз баттар, жаҳон жонига бу жабр.
Эй муҳит қирғоғида қаққайган қоя мисол
Сохта эрк обидаси, йиқил, тезроқ йиқил, ҳей!

Номусинг пучак ҳозир, сен бир мужассам завол,
Сен бу кун фақат соя, тезроқ гўрга тиқил, ҳей!

Кўпиртириб коса тут янги йил шаробидан,
Ноҳақлик бу дунёда доим нобуд, соқиё,
Дўстларим, сипқарайлик ўзбек майи нобидан,
Севгилим, розимасман қарамасанг [illegible] киё...
Арчанинг яшиллиги, гўдаклар қаҳқаҳаси,
Даҳлсиз она тупроқ—чегарачилар учун,
Биз бор бўлсак, йўқ бўлур ёвузлик дағдағаси,
Отаю-она, сингил, жон эгачилар учун.
Машинасоз, шоввозлар, довюракли дорбозлар,
Жафокаш шу оламда эрк жангчилари учун.
Ўша ўнтам фазокор, ўша семург парвозлар,
Эрк шайдоси Африқо барзангилари учун,
Қани, ҳа, сипқарайлик, юртдошлар-замондошлар,
Йўқ бўлсин уввос-чуввос, қўшиқ ва соз бор бўлсин,
Йил боши базмида кўрк қора қошлар, жондошлар,
Алёр, ҳо, алёр бўлсин!

А. Холиқов чизган расм.

ХЎЖАЛИК КОМПЛЕКС ЮКСАЛЯПТИ

Колхозимиз пахта майдони жиҳатидан районда салмоқли ўринни эгаллайди. Кейинги йилларда бўш ётган Бадай чўли тўла ўзлаштирилди. Чуқур коллекторлар қазилиб, ер ости сувлари қочирилди. Янгидан 400 гектар ер ишга солинди. 1965 йилда 2280 гектар майдонда пахта етиштирилган эди. Ўтган йили пахта майдони 2400 гектарга етказилди. Беда майдонини ҳам анча кенгайтиришга муваффақ бўлдик. Бу билан алмашлаб экишни жорий этиш учун қулай имкониятлар яратилди. Кўпчилик бригадаларимиз пахта-беда алмашлаб экишга кўчди.

Ерга ер қўшилиб, экин майдони кенгайиб бораётган бўлса ҳам, оладиган ҳосилимиз оз эди. 1962 йилда гектаридан атиги 15,5 центнердан пахта олинган эди. Бунга сабаб янгидан ўзлаштирилган ерлар ҳам, эскидан деҳқончилик қилиб келинган ерлар ҳам текис эмас эди. Бу ҳол ерни экишга тайёрлаш ва айниқса ёзда ғўзани парвариш қилишда катта қийинчилик туғдирарди, чигит экиш ва экинни парвариш қилишнинг сифати кўнгилдагидек бўлмасди. Чунки, карталарнинг чуқур жойларида сув кўллаб қолиб, ғўза туплари чақиларди ва нобуд бўларди. Баланд жойлардаги ғўза эса сувга қонмай қоларди. Оқибатда кўчат сони камайиб кетарди. Кўчат тўлиқ бўлмагандан кейин ҳосил қандай қилиб мўл бўлсин.

Кейинги йилларда ерни текислашга катта эътибор берила бошланди. Колхоздаги мавжуд бульдозерлар, скреперлар ва бошқа машиналар ёрдамида кичик карталар яхлитлаштирилди, ернинг паст-баланди текисланди. Бу тадбир асосан қиш даврида амалга оширилди. Мутахассислар ва тажрибали деҳқонлар билан маслаҳатлашиб, тупроқнинг сув ўтказиш даражасини ошириш, ундаги зарарли тузларини чуқурга тушириб юбориш ва ер ости сувларини зовурларга ўтказиб юбориш тадбирлари кўрилди. Илғор тажрибага таяниб, кузда ерни чуқур ҳайдашга алоҳида эътибор берилди. Шу йўл билан 500 гектар шўрхок ернинг шўри кетказилди, унинг унумдорлигини оширишга эришилди.

Амалга оширилган агротехника ва мелиорация тадбирлари яхши самара берди. Пахта майдонларининг унумдорлиги ошди. 1964 йилда гектаридан 20 центнердан пахта етиштирилган эди. Беш йилликнинг биринчи йилида эса ҳосилдорлик ўрта ҳисобда 25,5 центнерга етди, 1962 йилдаги 3700 тонна ўрнига давлатга 6041 тонна пахта сотилди. Илгариги, қолоқ, паст ҳосилли хўжалигимиз эндиликда пахта ҳосилдорлиги жиҳатидан райондаги илғор колхозлардан бирига айланди.

Ўтган йили пахтачилик бригадаларимизнинг ҳаммаси планини тўла ва ошириб адо этди. Коммунист Шомурод Ҳаитов бошлиқ бригада аъзолари йиллик пахта тайёрлаш планини бир ярим баравар қилиб бажардилар. Бузрук Усмонов, Зоир Даминов, Абдулла Қўзиев ўртоқлар бошлиқ бригадалар гектаридан 23 ўрнига 30 центнердан ошириб пахта териб олдилар. Комплекс механизациялашган Абдувоҳид Эшқувватов бошлиқ бригада 156 гектар майдоннинг ҳар гектаридан давлатга 29 центнердан пахта топширди. Бригада аъзолари оз маблағ ва меҳнат сарфлаб, арзон пахта етиштирдилар. Бир йил ичида ҳосилдорликни қарийб 10 центнер оширдилар.

Ерлар яхлитлаштирилгандан кейин машиналардан фойдаланиш янада яхшиланди. Пахтани машинада териш соҳасида катта бурилиш ясалди. 1965 йили машинада 950 тонна пахта терилган эди. Бултур «зангори кема»лар бункеридан 1970 тонна «оқ олтин» тўкилди. 31 та машинанинг ҳар бири билан ўрта ҳисобда 52 тоннадан кўпроқ пахта терилди.

Ерларнинг мелиорация ҳолатини яхшилаш, пахта ҳосилдорлигини ошириш билан бир қаторда, хўжалигимизнинг бошқа тармоқларини юксалтириш ҳам эътибордан четда қолмади. Илгарилари чорвачилик қолоқ соҳа эди, гўшт ва сут кам етиштириларди, чорвачиликдан зарар кўриларди. Пахтачиликдан қилинган даромаднинг бир қисми чорвачиликдан кўрилган зарарни қоплашга кетарди. Йил охирида етиштирилган гўшт ва сут жуда қимматга тушгани маълум бўларди. Кенг яйловлар, мўл-кўл ем-хашак жамғариш учун ҳамма шароитлар бўлатуриб, нега чорвачилик маҳсулотлари кам етиштириляпти, унинг таннархи қимматга тушяпти? Бу ҳақда чуқур ўйлаб кўрдик. Колхоз партия ташкилотининг умумий йиғилишларида ва правление мажлисларида бу масала бир неча марта муҳокама қилинди ва уни ҳал қилиш йўли белгиланди.

Янгидан ўзлаштирилган ерларнинг бир қисмини озуқа экинлари етиштиришга ажратдик. Эски бедазорлар сифатли парвариш қилинди, ҳосилдорлиги оширилди. Сигирлар учун яхши озуқа ҳисобланган қанд лавлаги, хашаки ошқовоқ, тарвуз ва бошқа озуқабоп экинлар майдони кенгайтирилди. Кўпроқ майдонга маккажўхори экиб, ундан мўл силосбоп кўкпоя етиштирила бошланди, тобора кўпроқ силос бостирилди. Мустаҳкам ем-хашак базаси яратиш билан бир қаторда, моллар зотини яхшилаб бордик. Урчитиш ишларини тубдан яхшиладик, сигирлардан кўп бузоқ олиш тадбирларини кўрдик. Натижада чорва туёғи кўпая борди. Шундай қилиб, чорвачиликни ривожлантириш юзасидан белгиланган планларни муваффақиятли адо этадиган бўлиб қолдик.

Бундан ташқари, 1963 йилдан бошлаб гўштга топшириладиган молларни боқиб, бўрдоқи қилиш йўлга қўйилди. Янги молхоналар қурилди. Қорамоллар ва чўчқалар учун алоҳида-алоҳида бўрдоқихоналар ажратилди. Молбоқарлар тажрибали кишилардан танланди. Чорвачиликни ривожлантириш ва маҳсулот етиштиришни кўпайтириш юзасидан кўрилган чоралар кейинги икки йил ичида жуда яхши натижа берди. Молларни бўрдоқига боқиш ҳисобига гўшт етиштириш кескин кўпайди. Масалан, 1965 йилда давлатга 400 центнер гўшт сотилган бўлса, бултур бу миқдор 570 центнерга етди. Юбилей йилида давлатга гўшт сотиш планини ҳозирнинг ўзидаёқ бажариб қўйдик. Бултур октябрь ойида боқишга қўйилган 290 бош қорамол ва 193 бош чўчқа 2 январь куни давлатга топширилди. Қабул пунктига йиллик пландаги 700 ўрнига 825 центнер семиз гўшт топширилди. Ҳар бир чўчқанинг тирик вазни нормадаги 80 ўрнига 117 килограммга етказилди. Шу ҳисобнинг ўзидан 71 центнердан кўпроқ қўшимча чўчқа гўшти етиштиришга муваффақ бўлдик. Боқув даврида чўчқалар ҳар куни ўрта ҳисобда қарийб бир килограммдан ва қорамоллар 0,8 килограммдан семирди. Ширин Сафаров, Мамадиёр Бердиев, Мардиқул Рўзиқулов, Асрор Умаров ўртоқлар каби бўрдоқибоқарларимиз катта ғайрат қилишди. Ширин Сафаров икки ойда қўлидаги ҳар бир молнинг тирик вазнини 55—60 килограмм оширди. У боққан молларнинг кўпчилиги ўртадан юқори семизликда гўштга топширилди. Бу азаматнинг ёлғиз ўзи 63 кунда 1500 килограмм семиз гўшт етиштириб берди.

Бўрдоқи боқишда гап кўп экан. Бу ишни йўлга қўйиб катта фойда кўряпмиз. Бўрдоқичилик пунктида чорвачиликдаги прогрессив усуллар кенг қўлланилаётгани, моллар қатъий рацион асосида интенсив боқилаётгани туфайли етиштирилаётган гўшт анча арзонга тушяпти. Биз ҳар бир килограмм гўшт етиштиришга 96 тийин сарфлаб, уни давлатга 1 сўм 60 тийиндан сотдик. Бу йилги планни бажариш мақсадида етиштирилган гўшт учун ҳаммаси бўлиб 78 минг 400 сўм харажат қилиб, уни 132,5 минг сўмга сотдик. Давлатга етказиб берилган гўштнинг ўзидан ҳозир колхоз кассасига 51500 сўм соф пул тушди. Сарфланган ҳар бир сўм 70 тийин фойда келтирди.

Хўжалигимиз коллективи юбилей йилида ишлаб чиқаришнинг ҳамма соҳаларида яхши кўрсаткичларга эришиш учун курашмоқда. Чорвадорларимиз давлатга қўшимча равишда яна 150 центнер бўрдоқи гўшти топшириш мажбуриятини олишди. Шунда етиштирилган ва давлатга сотилган гўштнинг миқдори ўтган йилдагига нисбатан икки баравар кўпаяди. Бултур 400 бош сигирдан 398 бузоқ олинган, она чўчқалар сони кўпайтирилиб, 30 бошга етказилган эди. Бу йил ҳар 100 бош сигирдан юзта соғлом бузоқ ва ҳар бир она чўчқадан камида 20 тадан бола олишни мўлжаллаб турибмиз. Ем-хашак етарли жамғарилган. Чорва қишлови муваффақиятли ўтказиляпти.

Биз сут етиштиришни ҳам йил сайин кўпайтирмоқдамиз. Давлатга 1963 йилдаги 1800 центнер ўрнига 1966 йилда 3100 центнер сут топширдик. З. Тўрабоева, О. Бойқобилова, И. Қорабоева ўртоқлар каби моҳир сут соғувчилар бултур ҳар бир сигирдан ўрта ҳисобда 2300 килограммдан сут соғиб олдилар. Беш йиллик давомида сут етиштириш икки баравар кўпаяди. 1970 йилга бориб давлатга топшириладиган гўштнинг миқдорини эса 1280 центнерга етказамиз.

Биз беш йилликнинг биринчи йилини ишлаб чиқаришнинг ҳамма соҳалари бўйича яхши кўрсаткичлар билан якунладик. Чорвачиликни ривожлантириш, давлатга сут, тухум, пилла, мева, сабзавот, дон ва бошқа хил маҳсулотлар сотиш планларини тўла-тўкис бажардик. Шунга кўра умумий даромадимиз ҳам ишлаб чиқариш планида белгиланганидан анча кўп бўлди. 1964 йилда 1 миллион 800 минг сўм даромад қилган бўлсак, 1966 йилда у 2 миллион 8 минг сўмга етди. Ҳар иш кунининг қиймати кейинги уч йилдаги ўртача даражага нисбатан салкам икки баравар ошди. Колхозчилар ҳар иш кунига 4 сўмдан пул оладилар. Яқин орада йиллик даромад тақсимотига бағишланган ҳисобот йиғилишини ўтказамиз. Унда юбилей йили режаларини белгилаб оламиз.

Шу кунларда қишки тадбирлар қизғин амалга оширилмоқда. Суғориш шохобчалари тозаланиб бўлаёзди. Ерга яхоб беряляпти. Чопиқ тракторлари, сеялкалар, культиваторлар ремонти тугалланди. Ҳайдов тракторларининг 60 процентдан кўпроғи тахт қилинди. 150 механизатор устахонада қишлоқ хўжалик машиналарини ремонт қиляпти.

Пахтакорларимиз юбилей йилида ҳар гектар ерда 30 центнердан пахта етиштиришга аҳд қилишди. Ҳозир бутун куч ва имкониятларни шунга қаратмоқдамиз. Хўжалигимизни комплекс юксалтириш, унинг ҳамма тармоқларини бир текис ривожлантириш тадбирларини кўрмоқдамиз.

М. ЖЎРАЕВ,
Иштихон районидаги «Халқобод» колхозининг раиси.
Ж. ЗУБАЙДУЛЛАЕВ,
колхоз бошланғич партия ташкилотининг секретари.
А. ВАЛИЕВ,
колхоз бош агрономи.
И. САИДМУРОДОВ,
колхоз бош зоотехниги.

ҚАРДОШ РЕСПУБЛИКАЛАРДАН ХАТ

ЧАҚНОҚ КЎЗЛАР

Ойнабат хола уй ишларини сарамжон саришта қилиб, нонуштага ўтирди. Чойнакдан энди бир пиёла чой қуйган эди, эшик тақиллаб қолди. Хола почтальон келтирган телеграммага кўз югуртираркан, чеҳрасига табассум югурди. «Она, неварали бўлдингиз, тўйга етиб келишингизни бесабрлик билан кутамиз. Қизингиз Роза».

Хушхабар устига хушхабар. У куни кеча студент ўғли Омонгелдидан хат олиб, имтиҳонларни аъло баҳолар билан топшираётганлигидан хурсанд бўлган эди.

Хола телеграммани яна бир марта ўқиди-ю, девордаги портретга суқланиб қаради, авзои ўзгарди, қошлари чимирилди. Оннақиличнинг кўзлари Ойнабатга боқиб турарди. Ўша таниш кўзлар, чақноқ кўзлар! Гўё унинг дудоқлари пирпираб: «Айтчи, Ойнабатим, менинг сўзларим эсингдами? Фарзандлар бошини силаб ўстиряпсанми?» деб сўраётгандек. Ўтган воқеалар унинг кўзи ўнгида гавдалана бошлади.

... 1941 йил. Фашист газандалар она юртимизга бостириб кирдилар. Ҳарбий бурчни ўтаган младший лейтенант Оннақилич ўз хоҳиши билан фронтга кетишни юрагига тугиб қўйди. Унинг фронт орқасида бажараётган иши ҳам ғоят муҳим эди. Фронт учун кадрлар тайёрлашга ҳисса қўшаётган эди. «Куч-ғайратим, ҳарбий соҳада билимим бор. Менинг ўрним — фронтда» деди у.

Туркман халқида «Мард йигитнинг умр йўлдоши ҳам мард бўлар», деган мақол бор. Ойнабат Оннақиличнинг Ватанни ҳимоя қилиш учун отланишига чин юракдан розилик берди. Оннақилич икки фарзандини бағрига босиб, пешанасидан ўпди. Володя дадасининг бўйнидан қучоқлаб: «Дада, тез кел, хўпми?» деди. Ойнабат дам Володяни, дам Розани дадаси қучоғидан олар, бошга тушаётган ҳижронни гўдакларга билдирмасликка тиришарди. Ўзи ҳомиладор бўлса ҳам фарзандларини даст кўтариб, анчагача умр йўлдоши изидан қараб турди. «Ойнабат, ҳасрат чекма. Мен ғалаба билан қайтиб келаман. Болаларни йиғлатма, яхши тарбияла!» Ана шу сўзлар Ойнабатнинг қулоғида жарангларди.

Кунлар ва ойлар ўтди. Заҳматкаш она турмушдаги қийинчиликларни енгиб, азиз жигарбандларини тарбиялади, айни вақтда ишлади ва ўқиди. Шу орада унинг кўзи ёриди. Отаси саломат қайтсич деган ният билан ўғлига Омонгелди деб ном қўйди. Оннақилични қувонтириш учун фронтга хушхабар йўллади. Аммо... бу пайтда Оннақилични она-тупроқ ўз бағрига қучган эди.

... Сталинград остоналарида шиддатли жанг кетарди. Ҳар қарич ер учун жон олиб, жон берилаётган дамлар. Лейтенант Оннақилич Отаевга жанговар топшириқ берилди.

Жанг шиддатли тус олди. Эртаси куни душман бир неча баравар ортиқ куч билан ҳужумга ўтди. Бир кеча-кундуздаги жангларда Отаевнинг солдатларидан кўпчилиги мардларча ҳалок бўлди. Отаев солдатларга қараб:

— Сўнгги томчи қонимиз қолгунча курашамиз. Қон тўкиб олган тупроқни душманга бермаймиз. Ватан учун, олға, ўртоқлар! деди.

Ҳал этувчи олишув бошланди. Душманнинг олдиндаги кучлари Отаевнинг солдатларига аралашиб кетди. Отаев кўкрагини тик тутиб, яқинлашиб қолган душман танкига граната ирғитди. Танк ёна бошлади. Отаев кўкрагидан ўқ еди. Отаев ва унинг 30 йигити душманнинг уч юздан ортиқ солдатини, ўнта танки ва бир неча бронемашинасини йўқ қилди. Шу пайтда дивизиянинг асосий кучлари етиб келиб, душманни орқага улоқтириб ташлади. Тепаликнинг баланд жойида жасур туркман йигити Оннақилич Отаев дафн этилди. Унга Совет Иттифоқи Қаҳрамони унвони берилди.

Ойнабат конверт ичидаги яна бир парча қоғозни олиб, ўқиб кўрди. Тугалланмаган бу мактубни Оннақилич ўз оғасига ёзган экан, чўнтагидан топилди. «Агар мен омон қайтмасам, болаларни тарбиялашда Ойнабатга ёрдам беринг. Мен кўролмаган янги фарзандни ҳам хафа қилмай ўстиринг. У кичкина-да...».

Қаҳрамоннинг мақсадлари рўёбга чиқди. Ойнабат уч фарзандини ҳам жамиятимизнинг муносиб аъзолари қилиб тарбиялади. Тўнғич ўғли Володя Тошкент политехника институтини тамомлаб, ҳозир Ашхободда қурилиш инженери бўлиб ишламоқда. Қизи Роза Чоржўй педагогика институтини битириб чиқди. У ёш авлодни коммунистик руҳда тарбиялаяпти. Омонгелди Туркман Давлат университетини келгуси йил тугаллайди.

Ойнабат хола портретга бир зум тикилиб турди. «Оннақилич, сенинг орзуларинг ушалди. Сен тириксан. Онламиз бошлиғи ўзингсан!» дерди унинг қалби умр йўлдошига юзланиб.

Ҳа, Оннақилич Отаев тирик. У туғилиб ўсган қишлоқда — Туркманистон ССР Тахта районидаги Тельман номли колхозда қаҳрамоннинг бюсти ўрнатилган. Ҳамқишлоқлари, бу ерга келган меҳмонлар ёдгорлик атрофига гулдасталар қўйишади. Қишлоқдаги 16-мактабга Оннақилич Отаев номи берилган. Бадркент қишлоқ Совети ҳам қаҳрамоннинг номи билан аталади.

Совет Иттифоқи Қаҳрамони Оннақилич Отаевнинг ёрқин хотираси мангу унутилмайди.

М. КОСИХ,
С. ИБРОҲИМОВ,
Ф. ЗОҲИДОВ.

УЛУҒ ВАТАНИМИЗДА

Эстония ССР. Таллин шаҳридаги «Марат» трикотаж фабрикасида реконструкциялаш ишлари тугалланмоқда. Ҳозирнинг ўзидаёқ корхонада маҳсулот ишлаб чиқариш бир ярим баравар кўпайди. Фабриканинг янги корпусида қудратли машиналар ўрнатилди. Бу, юқори сифатли маҳсулот тайёрлашни кўпайтиришга ёрдам беряпти. Суратда: фабриканинг янги цехларидан бирида.

О. Коск фотоси, (ТАСС фотохроникаси).

ШИФОКОР МИНБАРИ

ЯЛЛИҒЛАНИШ КАСАЛЛИГИ НИМА?

СССР МЕДИЦИНА ФАНЛАРИ АКАДЕМИЯСИНИНГ ҲАҚИҚИЙ АЪЗОСИ В. ВАСИЛЕНКО БИЛАН СУҲБАТ

Беморлар, баъзан врачлар ҳам ошқозон яллиғланиши касаллиги фақат ошқозон ва ўн икки бармоқли ичакнинг ўзида рўй беради, деб ўйлайдилар. Чунки илгари ўтган жуда кўп табиблар, хусусан ўрта аср ва қадимги дунёнинг буюк луқмонлари — Гален, Цельс, Абу Али ибн Синолар ҳам бу касаллик ошқозон ва ўн икки бармоқли ичакдагина содир бўладиган дард, деб ҳисоблаганлар. Ошқозон яллиғланишининг «мустақил» касаллик эмаслиги, умумий организмдаги қандайдир касалликдан келиб чиқиши ҳақидаги дастлабки фикр асримизнинг 30-йилларида атоқли совет медиклари М. П. Кончаловский, Н. Д. Стражеско, Р. А. Луриялар томонидан илгари сурилди.

Ошқозон яллиғланиши овқат ҳазм қилиш пайтида ажралиб чиқадиган ошқозон сонининг «емирувчи» таъсири остида пайдо бўлади. Натижада организм ўз тўқималарини ўзи «ҳазм қила бошлайди». Лекин ўлган тўқималарнинг ўрнига бошқа янги тўқималар пайдо бўлиб туриши ҳам маълум. Айниқса, ошқозоннинг шиллиқ пардаси бу жиҳатдан мустаҳкамдир. Бадҳазм таом ёки бехосдан ютиб юборилган майда суяк натижасида келиб чиқадиган жароҳатлар бир неча соат давомида, жуда бўлмаганда бир-икки кунда тузалиб кетади. Ошқозоннинг ана шу ўзини даволовчи хусусияти бўлишидан қатъи назар, врачлар кўпгина кишиларда ошқозон яллиғланиши касаллигини учратадилар. Хўш, бунинг сабаби нима?

Бу саволга жавоб топиш йўлида олимлар жуда кўп фараз ва назарияларни ўртага ташлаганлар. Уларнинг баъзилари ҳақида фикр юритмоқчимиз.

... Одатда марказий нерв системаси бутун органлар фаолиятини бошқариб туради. Шунинг учун ҳам ошқозон соки фақат марказий нерв системасининг «буйруғи» ва иштироки билангина ажралади. Бу ҳодиса таомни кўрганда, унинг ҳиди ва таъмини сезганда ёки эслаганда рўй беради. Агар марказий нерв системасининг иши бузилса ҳам (қаттиқ чарчаш, асабнинг бўшаши ва бошқа ҳолларда) ошқозон сок ишлаб чиқариш ҳақида миядан «буйруқ» олиши мумкин.

Марказий нерв системаси фаолиятининг бузилиши билан қон томирлари ҳам қисқаради. Бу эса ошқозон ва ўн икки бармоқли ичакнинг баъзи қисмларини одатий «овқатланиш»дан маҳрум қилади. Мана шундай ҳолларда «овқатланмай» қолган қисмлар ошқозон сонининг ҳужумига дуч келади. Улуғ рус физиологи И. П. Павловнинг шогирдлари яллиғланиш касаллигининг ривожланишини шу сабаблар билан изоҳлайдилар.

Бу назария бизга яллиғланиш касаллигининг марказий нерв системаси фаолияти билан алоқадор эканлигини очиб беради. Нервларнинг ниҳоятда чарчашидан яллиғланиш касалликлари келиб чиқишини ўтган икки жаҳон уруши тажрибаси ҳам исботлайди. Кишиларнинг асаблари «ўйнаган» уруш йилларида, айниқса, бундай касалликлар кўпроқ учради. [illegible] статистикаси берган маълумотларга кўра, 1941 йил июнь-декабрь ойларида Москвада 1940 йилнинг шу муддатидагига нисбатан ошқозон касалликлари икки ҳисса кўпайиб кетган. Худди шундай ҳол фашист авиациясининг кетма-кет ҳужуми бўлиб турган пайтда Лондон аҳолиси ўртасида ҳам кузатилган. Бу ерда ҳатто уруш йилларидан аввалги пайтга нисбатан яллиғланиш касаллиги уч марта кўпайиб кетган. 1943 йили қамалда қолган Ленинградда ҳам бу касаллик жуда хуруж қилган эди.

Лекин шундай ҳодисалар ҳам учрайдики, марказий нерв системаси мутлақо яхши ишлаган кишилар ҳам баъзан ошқозон касаллигига йўлиқадилар. Шу сабабли ҳам, юқорида баён этган назария ошқозон касаллигини келтириб чиқарадиган ҳамма сабабларни бутунлай очиб беролмайди. **Биз юқоридаги назариянинг катта аҳамиятга эга эканлигини эътироф қила туриб, бошқа назария тарафдорларининг ҳам фикрларига қулоқ солишимиз даркор.**

Бошқа хилдаги қарашларнинг бири — «овқатланиш назарияси»дир. Бу назария тарафдорларининг ўзи ҳам турли хил фикрларни илгари сурадилар. Баъзи бир олимлар, асосий сабаб таом таркибида, деб биладилар. Уларнинг фикрича, узлуксиз гўшт ейиш ошқозон қон томирлари ишини ёмонлаштиради, натижада ошқозон яллиғланиши келиб чиқади. Парҳез овқатлар эса яллиғланиш касаллигининг олдини олади, деб ҳисоблайдилар.

Яллиғланиш касаллигини авж олдирадиган катта сабабларнинг бири — чекишдир. Тамаки тутунидаги никотин ошқозон шиллиқ пардасига бевосита таъсир кўрсатиб, унинг ишини бузади, ҳар доим ошқозоннинг шамоллаб туришига олиб келади. Шунинг учун ҳам «тажрибали» кашандалар овқатланмасдан олдин чекмайдилар. Бундан ташқари, никотин нерв системасини «уйғотиб», ошқозон сокининг кўпроқ ажралиб чиқишига турткн беради, ошқозон қон томирлари фаолиятини ҳам бузади.

Ошқозон фаолиятига спиртли ичимликлар ҳам ёмон таъсир кўрсатади. Ошқозон яллиғланиши касаллигига дучор бўлган беморлар чекмасликлари ва спиртли ичимликлар ичмасликлари керак, акс ҳолда касаллик авж олиши ва узоқ вақт давомида даволаниш учун кетган ҳаракатни пучга чиқариши мумкин.

И. П. Павлов томонидан ўтказилган классик эксперимент, яъни ўз вақтида овқатланиш тажрибаси ҳам муҳим аҳамиятга эга. Тажриба ўтказилаётган ҳайвонларга маълум муддатда вақти-вақти билан овқат берилган. Кейинроқ бу тартиб атайлаб бузилган. Натижада «оч қорин»да ошқозон соки кўп ажралган, бемаврид берилган овқат пайтида эса сок кам ажралган. Ҳайвонларнинг ошқозони яллиғланиб, касалга чалинган.

Тажриба шуни кўрсатадики, ошқозон касаллиги масаласида бирор бир назарияга маҳкам ёпишиб олиш хатодир. Шунинг учун ҳам ошқозон яллиғланиши «сабаби кўп» дардлардан ҳисобланади. [illegible]

Ошқозон яллиғланиши касаллиги наслдан наслга ўтадими? [illegible] Ҳозирги замон медицинаси тўплаган маълумотларга кўра, ота-онадан болага яллиғланиш касаллигининг ўзи эмас, балки унга бўлган баъзи бир мойиллик кина ўтиши аниқланган. Шунинг учун ҳам бир оиладаги ҳамма кишининг ёки бир неча кишининг шу касаллик билан оғриши жуда ҳам кам учрайди.

Кузатишлар шуни кўрсатадики, ошқозон яллиғланиши касаллигига ҳамма ёшдаги кишилар, ҳатто баъзи-баъзида чақалоқлар ҳам йўлиқиши мумкин. Бу касалликни айниқса 15-16 ёшдаги йигит-қизлар кексаларга нисбатан қийин ўтказадилар. Бу — катталардан яшириб чекиш, ёшларда кўп учрайдиган вақтида овқатланишга эътибор бермаслик каби одатлар оқибати бўлса керак. Айниқса, 25-40 ёшдаги кишилар ошқозон яллиғланиши касаллиги билан кўпроқ оғриб, бунда касаллик аёлларга нисбатан эркаклар орасида беш марта кўпроқ учрайди.

Касалликнинг ўзи қандай пайдо бўлади? Кўпинча у сезиб бўлмайдиган белгилар билан бошланади. Узоқ вақт овқатланмай юрганда киши ўзини ёмон сезади, боши оғрийди, кўкраги оғрийди, тажанг бўлади, бирдан иштаҳаси ҳаддан ташқари очилиб кетади. Кўпинча бу белгиларга кишилар эътибор бермайдилар. Шу сабабли улар врачга касалликнинг бошланиш даврида эмас, балки ошқозонда оғриқ тургандан кейингина учрайдилар. Яллиғланиш касаллиги давридаги оғриқ турли хил — қаттиқ ёки секин бўлиши мумкин. Баъзан кўкрак қафасининг ости оғриса, баъзан оғриқ белга ўтади.

Бу касаллик кўклам ва куз ойларида хуруж қилади. Бунинг аниқ сабаби ҳозирча аниқланган эмас.

Ошқозон оғриғи таомнинг қандайлигига боғлиқ. Ҳазм бўлиши қийин бўлган (қора нон, тузланган нарсалар, ёғлиқ гўшт, спиртли ичимликлар) таомлар истеъмол қилинганда ошқозоннинг оғриғи кучаяди. Чунки бундай таомлар ейилганда ошқозондан кучи ўткирроқ соклар ажралиб чиқади. Натижада оғриқ пайдо бўлади. Лекин ошқозон оғришининг сабаби ҳақида қатъиян шундай хулосага келишга энг аввало хирурглар шубҳа билан қарадилар. Чунки операция қилинаётган киши ошқозонининг тўқималари кирқилаётганини сезмайди. Бу тажриба ҳайвонларда синаб кўрилганда ҳам улар оғриқни сезмаган. Шунинг учун ҳам асримизнинг бошида мана шундай тажрибаларни синаб кўрган немис врачи Ленандер: «Ички органлар оғриқни сезмайди», деган хулосага келган. Яқингача медицинада ҳам шу қоида ҳукмрон эди.

Хўш, унда ошқозондаги оғриқни қандай тушуниш керак? Аввало, ички органларнинг оғриқни сезиш-сезмаслиги ҳали бутунлай аниқланган эмас. [illegible] текширувдан ўтказилади. Врачнинг бемор билан шошмай, эринмай суҳбат қилиши ҳам касалга тўғри диагноз қўйишда муҳим аҳамиятга эга. Атоқли совет терапевти М. П. Кончаловскийнинг қуйидаги гапи бежиз айтилмаган. У: «Мен беморни кўришни ёрдамчимга ишониб топшираман, лекин у билан суҳбатни албатта ўзим қиламан», деган эди.

Кўпинча яллиғланиш касаллиги терапевтик усуллар билан муваффақиятли даволанади. Лекин бундай даволаш комплекс тарзда олиб борилиши керак. Энг аввало беморни хоти қўйиш, унинг асабини қўзғайдиган сабабларни яқин келтирмаслик лозим. Бемор киши мутлақо чекмаслиги керак. Грелка ва бошқа иситадиган нарсалардан фойдаланиш ман этилади. Бемор маълум режим ва препаратлар билан даволанади.

Режимга тўла амал қилинганда ошқозон яллиғланиши тузала бошлайди. Беморларнинг 80 проценти касалхонадан соғайиб чиқадилар. Юқоридаги даволаш усуллари таъсир қилмаган тақдирда ошқозон яллиғланиши хирургия йўли билан даволанади.

(«Наука и жизнь» журналидан қисқартиб олинди).

СПРАВКА БЮРОСИ

Ошқозон яллиғланиши касаллиги Иттифоқимиздаги жуда кўп санаторий ва курортларда даволанади. Улардан баъзи бирлари қуйидагилардир.

БОРЖОМИ (Грузия ССР). Бу ернинг юмшоқ иқлими ва гидрокарбонат-натрийли сувлари беморларга жуда зўр фойда беради. «Боржоми» минерал суви эса бутун дунёга машҳурдир.

ЖЕРМУК (Арманистон ССР). Курорт денгиз юзасидан 2 минг метр баландликда жойлашган. У ердан чиқадиган минерал сувларнинг таркиби Чехословакиянинг Карлови Варисидан чиқадиган машҳур минерал сувларга яқиндир.

ДРУСКИНИНКАЙ (Литва ССР). Бу шифохона Неман дарёси соҳилидаги ўрмонда жойлашган. Ошқозон касаллигига даво бўладиган фойдали минерал сувларга бой. Булардан ташқари беморлар махсус даволовчи физкультура билан шуғулланишлари мумкин. Шу мақсадда бу курортда махсус боғ яратилган.

ЖЕЛЕЗНОВОДСК (Ставрополь ўлкаси). Бу машҳур курорт Железное тоғида жойлашган. Бу ердан чиқадиган шифобахш «Смирновская» ва «Славяновская» сувлари фақат ичиш учунгина фойдаланилмай, уни ваннада ишлатиш ва у билан ошқозон ҳамда ичакларни ювишда ҳам фойдаланилади.

КРАИНКА (Тула области). Бу ерда ошқозон яллиғланиши касаллигига учраган беморлар сульфат-кальций сувлари ва бошқа дори-дармонлар билан даволанадилар.

МОРШИН. Бу курорт Украинада жойлашган бўлиб, ўзининг «Бонифаций» ва «Магдалина» сингари минерал сувлари билан машҳурдир.

СЕМАШКО (Тошкент шаҳри). Бу курортология ва физиотерапия илмий-тадқиқот институтида ошқозон касалликлари Тошкент минерал суви билан даволанади. [illegible]

1967 ЙИЛ ФУТБОЛИ

СССР спорт жамиятлари ва ташкилотлари союзининг Марказий совети президиуми Футбол федерациясининг 1967 йилда ўтказиладиган мамлакат биринчилиги ва СССР кубоги мусобақалари ҳақидаги таклифларини кўриб чиқди.

Олий лига командалари ўртасидаги мусобақалар ўтган йилдагидек тартибда ўтказилади. «Заря» (Луганск) командаси 19 кучли команда қаторига янги кириб келди. Иккинчи группада 58 команда иштирок этади. Президиум қарорига биноан [illegible] 1968 йилда иккинчи группа командаларининг сони 68 тага етказилади.

Футбол мавсуми 2 апрелда бошланиб 1 декабрда якунланади. Командаларни бу йилги мавсумга яхши тайёрлаш мақсадида «Советский спорт» газетаси мукофоти учун қишки турнир ўтказилади. Бу турнирда олий лигадаги 19 команда ва иккинчи группанинг энг кучли беш командаси иштирок этади. 24 команда тўрт группага бўлинган. МУСОБАҚАЛАР ГРУЗИЯ, УЗБЕКИСТОН, ОЗАРБАЙЖОН ВА ТОЖИКИСТОНДА ЎТКАЗИЛАДИ. Қишки турнир 15 февралда бошланиб, 13 мартда тугайди. Кейин группалар ғолиблари ярим финал матчларида учрашадилар. Финал ўйини эса 23 мартда Тбилисида ўтказилади. Финал мусобақаларида қатнашиш ҳуқуқидан маҳрум бўлган 20 команда эса 15-27 март кунларида чет эл клублари билан учрашув ўтказадилар.

ҒАРБ СССРГА БОҚМОҚДА

Такаси ОКА

ГУЛЛАБ—ЯШНАЁТГАН ЎЗБЕКИСТОН

АҚШНИНГ ТАЪСИРЛИ БУРЖУА ГАЗЕТАСИ МОСКВАДАГИ ЎЗ МУХБИРИНИНГ ШУ САРЛАВҲАЛИ МАҚОЛАСИНИ ЭЪЛОН ҚИЛДИ. СОВЕТ ҲОКИМИЯТИ ЙИЛЛАРИДА ЎЗБЕКИСТОН ССРДА ЭРИШИЛГАН УЛКАН МУВАФФАҚИЯТЛАР МАҚОЛА АВТОРИДА ЧУҚУР ТААССУРОТ ҚОЛДИРГАН

«КРИСЧЕН САЙЕНС МОНИТОР» БОСТОН ШАҲРИ

ТУРБОВИНТЛИ «Ильюшин» самолётида Москванинг баданни жунжиктувчи совуғидан чиқиб, тўрт-тўрт ярим соат орасида Ўрта Осиёнинг афсонавий шаҳарлари — Тошкент, Бухоро, Самарқанд қуёшининг ҳароратли нурларига чўмилдик.

Москвада уй бекалари қор кутишиб, уйларининг деразаларини пахта ва сирач билан беркитаётган эдилар. Ўрта Осиёда эса шу пайт ўзбек, қозоқ ва туркман деҳқонлари кенг далаларда «оқ олтин» ҳосили олиш учун ғайрат билан меҳнат қилишарди.

Ўзбек чўпони ва унинг ўғли радиодан Тошкент янгиликларини эшитмоқдалар.

Пахта бутун ўлканинг иқтисодий қиёфасини ўзгартириб юборган. Ўрта Осиё деҳқонлари умумий хирмонга фақат пахта билан эмас, ширин-шакар узумлари, қовун-тарвузлари, олма, анорлари билан ҳам улуш қўшаётирлар.

ЮЗ МИЛЛАТ ЎЛКАСИ

ШУ ЎЛКАДА мовий гумбазли мачитларни, эшак минган, салла ўраган мўйсафидларни кўрасиз. Улар билан ёнма-ён тракторлар ва газ қувурлари ҳам тез-тез кўзга ташланади. Бу ўлка аёлларининг олдинги авлоди паранжи-чиммат ёпиниб юрар эдилар, ҳозир эса уларнинг чўнтакларида инженерлик дипломлари бор.

Ўзбеклар туркий халқлар гуруҳига киради. Улар қўшнилари — қозоқлар, қирғизлар, туркманлар билан яқин қардошлик, биродарлик муносабатида. Республикада асосан ўзбеклар яшаса ҳам, бу кўп миллатли ўлкадир. «Чет мамлакатлар билан маданий алоқалар жамияти»нинг маълумотларига кўра республикада юздан ошиқ миллат вакиллари яшайди. Ўзбекистон 157.876 квадрат мил масофани, Италия ёки Японияга нисбатан каттароқ территорияни ишғол қилади. Бироқ бу майдоннинг бешдан уч қисми чўллардан иборат. Суғориш лойиҳаларини амалга ошириш туфайли ҳозирги вақтда бу чўллар аста-секин ўзлаштириляпти. Республикада 10 миллион аҳоли яшайди.

Кўпинча дастлабки таассуротларга ишониб бўлмайди. Мен бу республикада қисқа муддат турганим учун турмушининг барча томонларига разм сололмадим, албатта.

Аҳолининг моддий фаровонлиги, турмуш даражасининг ошганлиги айниқса катта таассурот қолдиради кишида. Бу ерда кўрган нарсаларим қўшни Афғонистон ва Покистон шаҳар, қишлоқларидаги аҳволдан ниҳоятда кескин фарқ қилади. Тўғри, мен республиканинг энг яхши шаҳарларини, энг диққатга сазовор жойларини кўрдим. Лекин Афғонистон ва Покистонда кўрган энг яхши нарсаларимдан ҳам Совет Ўзбекистони устун туради.

Самарқанднинг эски шаҳар қисмида Яқин Шарқ ва Марказий Осиёнинг кўпгина шаҳарларидаги каби уйлар сомонли лойдан қурилган. Кўчаларда дуч келган уй бекаларининг кўпчилиги бошига рўмол, ёки шарф ташлаб олган. Лекин уларнинг бирортаси юзини беркитмаган. Уларнинг бирортаси кишининг нафасини бўғиб юборувчи, бошидан товонигача тўсиб турувчи бесўнақай, рўдапо кийим киймаган. Ёнимдан ўтаётган ҳар бир аёл табассум билан «Салом» ёки «Здравствуйте» деб қаршилар эди. Шаҳарга қоронғулик чўкди, лекин мен ҳеч қаерда керосин чироғини кўрмадим. Ҳолбуки, Осиёнинг Сувайш каналидан то Жанубий Хитой денгизига қадар шундай керосин чироқлар кўп учрайди. Кўчалар бўйлаб кетган сим ёғочлардан ҳар бир ҳовлига электр ўтган. Кўпгина уйларнинг томларида телевизор антенналарини кўрдим.

Мен Ўзбекистонда ислом мамлакатларининг кишиларига хуш келмайдиган бир хусусиятни кўрдим. Бу ерда мачитлар ишлайди-ю, лекин ислом дини инқирозга учраганлиги яққол кўриниб турибди. Чунки мен ҳеч қаерда минорадан туриб мусулмонларни номозга чақирувчи муаззиннинг ўзига хос чинқириқ овозини эшитмадим. Самарқанд университетининг инглиз адабиёти бўлимини тугатган маданиятли жувон билан суҳбатлашдим. Далаларда қуёшда корайган, миқти гавдали ишчи улкан пахта териш машинасини бемалол бошқараётганини кузатдим. Машина вақти-вақти билан оппоқ пахта уюмларини хирмонга тўкар эди. Шундай пайтларда ҳар гал ўз-ўзимга қуйидаги саволни берардим: Совет чегарасининг Жанубидаги мамлакатларда «Бизнинг тузум тўғри тузум, бизнинг халқларимиз коммунистик йўлдан бормайди, чунки коммунизм ва ислом бир-бири билан асло чиқишолмайди», деган гапларга яна қанча вақт ишонишар экан?

Ўзбекистонга боришдан илгари Осиёнинг бошқа мамлакатларида бўлган меҳмонга бу ерда яна бир соҳа — таълим иши ниҳоятда чуқур таассурот қолдиради. Ҳар қадамингда мактаб талабаларини учратасан. Статистик маълумотларга кўра Ўзбекистонда 6750 та оддий ва 300 та катта ёшдагилар учун кечки мактаб бор. Бу мактабларда 125 минг ўқитувчи ишлайди. уларда 2 миллион 280 минг ўқувчи таълим олади. Олий ўқув юртларида 142 мингга яқин студент ўқийди.

Ўзбекистонни жаннатнинг боғи-эрами, деб бўлмайди албатта. Совет Иттифоқидаги бошқа газеталар сингари, ўзбек газеталари ҳам вақти-вақти билан «хато ва камчиликларни» тан олиб туришади. Мен Совет Ўрта Осиёси ҳаётининг мушкулликларини кўрганим йўқ. Лекин бу билан мен бу ерда умуман мушкулликлар йўқ демоқчи эмасман.

Лекин хорижий холис киши, айниқса у кам тараққий этган Осиё мамлакатларидан келган бўлса Совет ҳокимиятининг 50 йили мобайнида бу ўлка ғоят катта иқтисодий тараққиётга эришганлигини тан олиши муқаррар. Ҳар бир хорижий киши бу тажрибадан ўз ватани фойдасига қандай хулосалар чиқариб олишини ўзи билади.

ИШОНМАСАНГИЗ КЕЛИБ КЎРИНГ

БУХОРО қадимий бой маданияти билан фаҳрланса арзийди. Бугунги Бухоро — кейинги ўн йилларда чўлдан жуда катта майдонларни тортиб олиб меҳнаткашларнинг фаровонлигини таъминлаган, пахта макони. Бу — маҳаллий оилаларни тутунли ўчоқдан халос қилган, узоқ шаҳарларни ва корхоналарни ҳам энергия билан таъминлаётган газ макони.

Мен ва таржимоним бу шаҳарни турист сифатида бир кун айландик. Вақтимизнинг бир қисмини туристларга хос одатдаги ишларга: мачитларни, минораларни, чий баҳмал шим ва зардўппи кийган кичкинтойларни суратга олишга сарфладик.

Биз осмонга бўй чўзга Калон минорасига ҳайрат билан тикилиб қолдик. Эски вақтларда Бухоро амирининг жаллоди ўлимга маҳкум қилинганларни шу минорадан ташлаб юборар экан. Сокин Мир Араб мадрасасида ўқиётган қозоқ талаба билан мириқиб суҳбатлашдик. Бу Совет Иттифоқида ислом дини ўқитиладиган ягона мактаб. Мадрасада 50 талаба таълим олади. Улар ўқишни битиргач, мачитларга юборилади. Мадрасанинг директори яқинда Марокашдаги Ислом институтини битириб келган ёш йигит экан. Қуббали ҳайбатли деворлар билан ўраб олинган собиқ амир қўрғонида баланд нақшин устунлар тагида бир гуруҳ америкалик туристларни учратдик. Улар Ўрта Осиёнинг «афсонавий шаҳарлари» бўйлаб саёҳат қилишаётган экан. Улар Бухорога биздан бир кун илгари келиб, энди Самарқанд ва Тошкент орқали Афғонистон ҳамда Эронга йўл олишаётган эканлар. Улар ҳам биз сингари ғайрат-шижоат билан фотокамераларини чиқирлатишар эди.

Аста-секин шаҳар айланиб юриб, марказий бозорга келиб қолдик. Бу ғалағовурга тўлган тоқилар ва очиқ савдо расталари Яқин Шарқ бозорларини эслатарди.

Мана қассоблик расталари, мана сабзавотлар, ундан нарида газламалар ва дўппилар бозори. Сотувчилар орасида қозондай салла ўраган ва йўл-йўл астарли яхтак кийган серсоқол туркманлар, сочларини майдалаб ўрган ва ранго-ранг ипак ҳамда чит кўйлак кийган аёллар бор эди.

Мева расталаридаги нарсалар, ҳайрон қоларли улкан тарвузлар, ширин-шакар узумлар, шарбатга тўлган помидорлар, айниқса анорлар кишининг иштаҳасини очарди. Мен шундай дабдабали, шундай чиройли, шундай оғизнинг сувини келтирувчи меваларни кўрмаган эдим. Салла ўраган сотувчи анорнинг килограмми бир сўмдан, деб айтди. Мен ёшлигимда холамнинг боғида бир марта анор еганимни эсладим-у, ҳозир ўзимни тиёлмадим.

Қаердадир очиқликда қовурилаётган кабоб ҳиди думоққа урилади. Шу ерда вақт қиёмдан ошганини ва эрталабдан бери тин олмай юрганимизни сездик. Шунда ҳамроҳим, маслаҳатгўйим ва йўл кўрсатувчи Анатолий «Анор билан кабобни қўшиб еб кўрмаймизми» деган ажойиб таклифни айтиб қолди.

Шундай қилиб сумкамизга ҳалиги мевалардан тўлдириб, елкамизга ташлаганча Лабиховузга йўл олдик. Чинор ва қайроғочлар соясидаги ресторан ва чойхонага келдик.

Ҳар биримиз 5 сихдан кабоб ва ўзбек нонларидан олиб (бу ерда ҳам Ҳиндистондаги каби «нон» дейишар экан) дарахтлар соясидаги супада ўтирдик. Пиёлаларга аччиқ чой қуйиб, базм бошладик.

Анатолий сумкамиздаги 5 та анордан энг йириги ва пишиғини танлаб олди. Сихларнинг ҳар биридаги 5—6 бурда юмшоқ қўй гўшти устига анорнинг қуюқ қизил шарбатидан қуйдик. Хайёмга хос ҳайрат билан жимгина овқатнинг мазаси ва хушбўй ҳидига маст бўлиб танаввул қила бошладик. Бу манзаранинг жозибасини ҳар қандай тафсилотлар билан бузгим келмаса ҳам, зиёфатимизда ҳар сих кабоб 20 тийинга, чой 5 тийинга ва нон 3 тийинга тушганлигини айтиб ўтмоқчиман. Бунга мевафурушдан сотиб олган 5 анордан бирининг қийматини ҳам қўшиб қўйиш керак.

Мен балки бу ерда ортиқча ҳайратланиб, кўпроқ хитобларни ишлатиб юборгандирман? Йўқ, азиз ўқувчим! Ишонмасанг ўзинг Бухорога келиб кўр. Шунда сен ҳам менга ўхшаб мазза қилишинг мумкин.

Тошкентдан 70 километр жанубroқда Сирдарёни кесиб ўтган йўлдан Самарқандга борилади. Қадимги вақтда Искандар Зулқарнайн жангчиларига ҳам бу дарё Яксарт номи билан маълум эди. Ундан чапроқда Қизилқум чўлига бораверишда ўт-ўланлар ва гиёҳлар ўсиб ётган дашт кўзга ташланади. Бу ерда бўриларнинг улиши, тулкиларнинг, тўнғизларнинг хириллаши эшитилади.

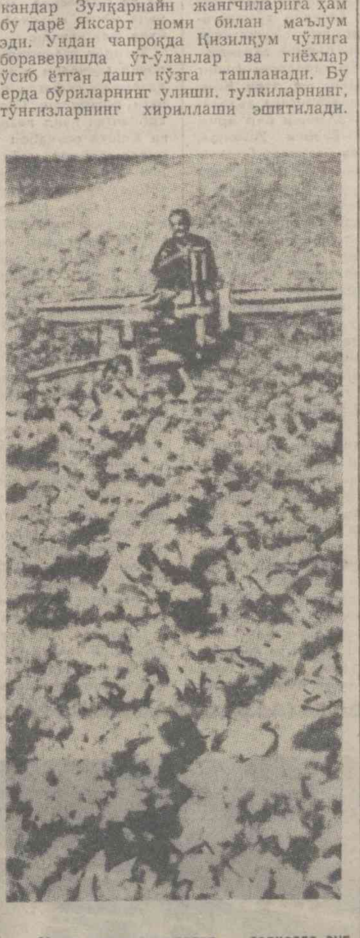

Малакали механизатор — совхозда энг обрўли касб.

Бу ерда тошбақалар судралиб юради, чиёнлар чақиб кетади. Бу ўлка жисмига монанд Мирзачўл дашти деб аталган. Бу ерда бир қанча авлодлар қуёш жазирамасида, шамол-бўронда азоб чеккан.

ИККИ-УЧ МАШИНА ТОШБАҚА

ҲОЗИРГИ вақтда Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси—СССР таркибига кирувчи иттифоқдош республикалардан бири. Мирзачўлнинг ваҳимали қиёфасини бепоён узумзорлар ва пахтазорлар манзараси билан алмаштириш учун катта ишлар қилиняпти.

Мирзачўл даштининг миллион гектарга яқини Ўзбекистон, қолган 200 минг гектари қўшни Қозоғистонга қарашли. 1980 йилга қадар 760 минг гектар чўлни ўзлаштириш кўзда тутилган эди. Ҳозирги совет беш йиллик планининг охирига, яъни 1970 йилга келиб 350 минг гектар қўриқ ер ўзлаштирилади.

Бу ерда 1917 йил Октябрь революциясига қадар ҳам аҳён-аҳёнда суғориш ишлари олиб бориларди. Лекин амалда фақат 1956 йилда Мирзачўл бош қурилиш бошқармаси («Главголодностепстрой») ташкил этилгач, чўл жадал суратда ўзлаштирила бошланди. Улкан одимловчи экскаваторлар, бульдозерлар, кўтарма кранлар, пармаловчи қурилмалар ва бошқа механизмлар ёрдамида қурилиш бригадалари чўл бағрида темир йўл тортдилар, канал ўтказдилар ва шўр сувларни оқизиб юбориш учун коллектор қурдилар. Улар 1500 километр зовур қазидилар, 1600 километр узунликда қувур ётқиздилар, ҳар бири 10 минг гектар ерга эга бўлган 13 та совхоз учун янги ер ўзлаштирдилар. Иш жадал юришиб кетган. Ҳар йили ерлар қишлоқ хўжалик экинларига тайёрланганi сайин, иккита ёки учта совхоз ташкил этиляпти. Ишчиларнинг айтишича, ҳар гектар ерни ўзлаштираётганда икки-уч машина тошбақа, тўда-тўда ўргумчак ва чиёнлар йиғиб олиняпти.

Миқти гавдали, ғайратли қурилиш бошқармаси бошлиғи Эҳсон Низомов Мирзачўл бўйлаб саёҳатимизда бизга йўл кўрсатишга рози бўлди. Низомовнинг миллати ўзбек. Тошкентда туғилган. Тошкент университетида ўқиб, инженерлик иқтисосини олган. Унинг хотини Янгиер шаҳридаги ўрта мактабда математикадан дарс беради. 12 минг аҳолиси бўлган бу шаҳар ўн йил илгари Мирзачўл бағридан тортиб олинган. Низомовнинг иккала қизи Тошкент университетида ўқишади.

Низомов Совет Иттифоқидаги саноат ва қурилиш корхоналарини дадил бошқаришга қодир бўлган янги авлод вакили. У сиёсат, идеология ҳақида кам гапиради. Унинг бундай кенг миқёсдаги ишлар фақат социалистик хўжалик шароитида қилиниши мумкин, деган фикри бундан мустаснодир. У саволларимизга аниқ ва тўғри жавоб берарди.

Низомовни ташвишлантираётган ишлардан бири — тупроқнинг шўрини ювиш муаммоси. Аслини олганда бу суғориш иншоотлари сингари жуда жиддий масала. Мирзачўл — тупроғида шўр анча юзада жойлашган. Тян-Шань тоғларида қор эриши натижасида шовуллаб оқиб келган сув текисликда тез шимилиб кетади. У тупроқнинг орасига кириб тузни эритиб юборади. Лекин Мирзачўл паст текистлик бўлгани учун шўр сув ҳеч қаёққа оқиб кетмай яна ер юзасида қолаверади. Нам тупроқ буғланиб, унинг юзасида ўсимлик учун зарарли бўлган оқ шўр қатламлари қолиб кетади. Шунинг учун ариқ-зовурлар қазимай туриб, бу масалани ҳал қилиш жуда қийин. Низомов бизга 19-совхозни жуда ҳам кўрсаткиси келди. Ишчилар бу ерга атиги бир йил олдин кўчиб келган, лекин ҳозироқ совхоз ерларида қовун, тарвуз ва турли сабзавотлар етиштириляпти. Биринчи пахта ҳосили олиняпти. Пахтакорлар бригадири қуёшда юзи қорайган Мамажон Дадажонов ҳар гектар ердан 25 центнердан ҳосил олишни мўлжаллаяпти. Янги ўзлаштирилган ер учун бу жуда юқори кўрсатгич, одатда қўриқ ерда биринчи ҳосил гектарига 12—14 центнердан ошмайди.

ҲАШАМАТЛИ УЙ

МИРЗАЧЎЛНИНГ 17-совхозига меҳмон бўлиб бордик. Ўзбекча гулдор кўйлак кийган аёл биз билан саломлашиб уйига таклиф қилди. Мирзачўл бош қурилиш бошқармаси ташкил этилганидан буён ўн йил ичида экишга тайёрланган ерларда ҳозиргача 13 совхоз барпо этилган. Бош бошқарма улар сердаромад хўжаликларга айлангунча чўлларни ўзлаштираверади ва совхозларга раҳбарлик қилаверади. Ҳар бир совхозни ташкил этиш 30-36 миллион сўмга тушади. Одатда хўжалик ўзини қоплаши ва қарзсиз ишлаши учун тўрт йил муддат керак бўлади.

17-совхоздаги биз борган уйни Қўшма Штатларда «дуплекс» деб аташ мумкин. Бу икки қаватли уй иккига бўлинган. Унда икки оила яшайди. Уй атрофидаги чорбоғ ҳам иккига бўлинган. Ҳар бир оила учун уй орқасида боғ-полизи бўлиши керак. Биз кўрган оилада 7 киши: иккита ишлаётган катталар, бувилари ва тўртта қоракўз кичкинтойлар бор эди.

Уйнинг биринчи қаватида ошхона, чўмилиш хонаси, меҳмонхона-овқатланиш хонаси, телевизор ва холодильник бор. Боғ томонда ёпиқ айвон кўринади. Иккинчи қаватда иккита дам олиш хонасида жавонлар қўйилган.

Бундай уй-жойни америкалик фермернинг уйи билан таққослаш балки инсофдан бўлмас. Лекин Ўзбекистоннинг ўтмишини ҳамда Афғонистон ва Покистондаги турмуш шароитини назарга олганда бундай уйни дабдабали, ҳашаматли дейиш мумкин.

Ҳар бир совхоздаги 10 минг гектар ернинг тўртдан уч қисмига пахта экилади. Тўртдан бир қисмига беда ва 3 процентдан 4 процентигача ерда қовун-тарвуз, узум ва гул етиштирилади. Совхоз қўрғони кичикроқ шаҳарга ўхшайди. Бу ерда 3 минг аҳолига яраша уй, маиший корхоналар, мактаблар, магазинлар, касалхона ва болалар боғчаси бор. Бу ерда 450 ўринли клубда кинофильмлар ва бошқа томошалар кўрсатилади.

Совхозда барча миллат ишчилари яшайди. Биз бориб кўрган болалар боғчасида сариқ сочли руслар, немислар, қора сочли ўзбеклар, қозоқлар, корейс болалари тарбияланар экан. Янги совхозлар учун Ўзбекистоннинг кўп жойларидан ва Совет Иттифоқининг бошқа ерларидан ишчилар ёлланади. Бир қанча афзалликлар билан бир қаторда бу ердаги юқори иш ҳақи ҳам кишиларни қизиқтиради.

«Бизнинг вазифамиз, — дейди Низомов, — пахта йиғим-терими ишларининг 80 процентини механизациялашдан иборат. Ҳозир бу ишларнинг 50 проценти механизациялаштирилган. Шуниси қийинчилик туғдирадики, машина теримидан сўнг колиб кетган пахта чаноқлари қўлда терилади. Бу иш учун биз вақтинча ишчилар ёллаймиз, терилган ҳар килограмм пахтага 4 тийиндан тўлаймиз. Биз бегона ўтларга қарши кураш учун янада самаралироқ воситаларни ишга солишимиз керак. — гапида давом этди Низомов. — Биз тракторлар ёрдамида ғўза қатор ораларидаги бегона ўтларни йўқотишга кучимиз етади. Лекин қаторларнинг ўзида, ғўзалар орасидаги бегона ўтларни фақат қўлда юлиб ташлаш мумкин.

Ишончим комилки, бу муаммоларни ҳал қилганимиздан кейин яна янгилари кўндаланг бўлади. Бизнинг ишимиз ўзи шунақа қийинчиликсиз битмайди. Лекин бу олижаноб ишга бутун умримизни сарфласак арзийди».

Карта с указанием городов, которые посетил корреспондент.

Америка мухбири борган шаҳарлар харитаси. «Крисчен сайенс монитор», Бостон.

РАДИО БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

8.25 — Қўшиқлар, 9.30 — Музикали танаффус, 11.10 — Фан ва техника оламида, 11.25 — Хоразм куйлари, 12.15 — Спорт, 12.30 — Покистон халқлари қўшиқлари, 12.50 — Медицина ҳамма учун (рус.), 13.30 — Концерт (Совет Армиясининг Александров номидаги Қизил байроқли ашула ва рақс ансамбли), 16.15 — Қардош республикалар музика маданияти, 17.00 — «Фонотекамиз хазинаси» (концерт), 18.20 — Куйлар, 18.30 — Дўстлик қўшиқлари, 19.20 — Социализм мамлакатлари куйлари, 20.00 — «Қўқон» маркаси шарафи учун» (рус.), 20.10 — «Электрон» чолғу ансамбли, 20.45 — «Партиянинг социалистик жамиятни мустаҳкамлаш ва ривожлантириш ҳамда мамлакат мудофаасини кучайтириш учун кураши» (суҳбат), 21.20 — Концерт (қишлоқ хўжалик ходимлари учун), 22.00 — Дунё воқеалари, 22.10 — Концерт, 22.40—Ўзбекистон ёзувчиларининг янги асарлари, 23.20— Концерт (қишлоқ хўжалик ходимларининг талабига мувофиқ).

ТЕЛЕВИДЕНИЕ БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

Рус тилида: 11.00 — **Тревога, Москвалик** (болалар учун мультфильмлар), 11.25 — **Бетховен музикаси** (ўсмирлар учун).

Ўзбек тилида: 12.00 — **Акс-садо** (кинофильм), 12.10 — **Қандай бўлса да** (бадиий фильм).

Рус тилида: 18.00 — **Телевизион янгиликлар**, 18.20 — **Звёздочка** (тележурнал), 18.55 — **Йўл-йўллик кул ранг** (илмий-оммабоп фильм), 19.15 — **Китеж шаҳрининг сеҳргари** (фильм-концерт).

20.00 — **Эртаги кун программаси.**

Ўзбек тилида: 20.05 — **Телевизион янгиликлар**, 20.20 — **Экономикани ўрганамиз** (қишлоқ хўжалик ходимлари учун), 20.40—**Ота-оналар университети**, 21.25 — **Пушчик Прагага боради** (бадиий фильм).

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

14.00 дан — **Москва кўрсатади.**

ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

Ўзбек тилида: 18.00 — **Шоирлар — болаларга.**

Рус тилида: 18.25 — Ўқув программаси. **Олий математика курси кириш қисмидан лекция** (сиртдан ўқувчи студентлар учун). 19.35 — **Телевизион янгиликлар.**

19.45 дан — **Москва кўрсатади.**

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРДА — 6/I да кундуз **Дилором**, кечқурун **Травиата**, 7/I да кундуз **Мирондолина**, кечқурун **Аида.**

ҲАМЗА НОМЛИ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 6/I да кундуз **Оқ кабутар**, кечқурун **Угирланган умр**, 7/I да кундуз **Қутлуғ қон**, кечқурун **Оқ кабутар.**

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — Йиртқич ҳайвонларни ўргатувчи **Иван Рубан ва ўзбек цирк коллективи иштирокида Циркда арча.** Томоша 10 январгача кундуз соат 12,3 ва кеч 7 ярымда бошланади.

ДИССЕРТАЦИЯ ЁҚЛАЙДИЛАР:

1967 йил 18 январь эрталаб соат 11 да Ўзбекистон ССР фанлар Академиясининг фалсафа ва ҳуқуқ институти илмий совети мажлисида (Гоголь кўчаси, 70-уй, конференц-зал) фалсафа фанлари кандидати деган илмий даражани олиш учун:

А. Папафеодору «Ҳозирги Грецияда синфлар ва синфий кураш» деган темада.

1967 йил 18 январь кундуз соат 2 да, Ўзбекистон ССР фанлар Академиясининг химия ва химия технологияси илмий совети (химия институти мажлислар зали, Черданцев кўчаси, 19-уй)да техника фанлари кандидати деган илмий даражани олиш учун:

К. Камолов «Грануляция цехи асосида аммонийлаштирилган суперфосфат ишлаб чиқариш технологиясини яратиш» деган темада.

Б. Дўсбеков «Фторидхлорид электролитларидан Ni — Sn, So — Sn, So — Ni қотишмаларининг электрик ажралиш процессини таққослаб ўрганиш» деган темада.

Диссертациялар билан Ўзбекистон ССР фанлар Академиясининг кутубхонасида танишиш мумкин (А. Тўқаев кўчаси 1-уй).

Турли мамлакатларда

ФРАНЦИЯ КОМПАРТИЯСИНИНГ XVIII СЪЕЗДИ ОЧИЛДИ

ПАРИЖ, 4 январь. (ТАСС). Париж яқинидаги Леваллуа—Перре шаҳарчасида Франция Коммунистик партиясининг XVIII съезди очилди. Съездда партиянинг ҳамма федерацияларидан 820 делегат, шунингдек 45 кардош коммунистик ва ишчи партияларининг вакиллари, шу жумладан, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги партия контроли комитетининг раиси А. Я. Пельше бошчилигидаги КПСС делегацияси ҳозир бўлди.

Кун тартибидаги биринчи масала юзасидан Франция Коммунистик партиясининг Бош секретари Вальдек Роше доклад қилди.

ЖЕК РУБИ ЎЛДИ

НЬЮ-ЙОРК, 4 январь. ТАСС мухбири **О. Аничкин** хабар беради:

Президент Жон Кеннедининг бирдан-бир қотили деб гумон қилинаётган Ли Освальдни ўлдирган Жек Руби уч йилдан кўпроқ вақт муқаддам Далласда президентга қилинган суиқасднинг сирли ҳолатларини равшанлаштириб бериши мумкин эди. Лекин ажал [illegible] олиб кетди.

Жек Руби ўлимига ҳукм қилинган эди, лекин ўтган йил охирларида [illegible] стулида [illegible]. Бир ойдан кейин Жек Руби [illegible] керак эди.

Жек Руби рак касаллигига мубтало бўлганлиги, унинг куни битиб қолганлиги ва янги суд мажлисигача ета олмаслиги яқиндагина маълум бўлиб қолди. Шундай бўлса ҳам, уддабурон пулдорлар ўлим тўшагида ётган Руби тилидан баёнот олиб қолишга муваффақ бўлдилар. Ўтган йил декабрь ойининг ўрталарида унинг адвокати Эмер Гертц қамоқхона касалхонасига кичик бир чемоданда ихчам магнитафон келтирди ва овоз ёзиб олувчи [illegible] «Капитл Рекордс» компаниясининг [illegible].

Кеча Нью-Йоркдаги «Америка» [illegible] ўтган матбуот конференциясида [illegible] ўзининг Ли Освальдни [illegible] пайтда қандай қилиб бемалол [illegible] тили деб гумон қилинган кишига ўқ отганлигини батафсил гапириб берган экан. Жек Руби ўзининг Освальдни ва президентга суиқасд қилинганидан кейин ўлдирилган полициячи Типпитни илгари яхши таниганлигини инкор қилди. У, президент Кеннедига қарши фитна бўлганлигини ҳам инкор этди.

Бу суҳбатдан ташқари, [illegible] Руби билан [illegible].

Монголия Халқ Республикасининг марказий қисмида зилзила

УЛАН-БАТОР, 5 январь. (ТАСС). Бугун эрталаб Монголиянинг марказий қисми территориясида анчагина кучли зилзила бўлиб ўтди, деб хабар беради Монцамэ агентлиги. Монголия Халқ Республикаси Фанлар академияси марказий сейсмик станциясининг дастлабки маълумотларига кўра, Улан-Батор вақти билан эрталаб соат саккиздан 14 минут ўтганда Улан-Батордан ғарбишимолда 290 километр масофадаги эпицентрда қарийб 9 балл куч билан ер қимирлаган.

Зилзила марказида бироз ер дарз кетган, ҳеч ким ҳалок бўлмаган. Улан-Баторда 5 балл куч билан ер қимирлади.

ЕР ОСТИ СИЛКИНИШЛАРИ

5 январда Москва вақти билан соат учдан 14 минут ўтганда Монголия Халқ Республикасида кучли зилзила бўлди. Жойлардан олинган маълумотларга қараганда зилзиланинг кучи 9 балдан ошди. Совет Иттифоқи территориясида ҳам ер қимирлаши сезилди: Иркутскда беш-олти балл, Закаменскда олти балл, Кабанскда беш балл куч билан ер қимирлади. (ТАСС).

Редактор М. ҚОРИЕВ.

Ўзбекистон ССР Давлат меҳнат омонат кассаси ва Давлат кредити бошқармаси раҳбарлиги, партия ва касаба союз ташкилотлари Ўзбекистон Давлат банки конторасининг бошлиғи Ҳ. М. Ғафуровга онаси

Ҳанима ҒАФУРОВАНИНГ

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қиладилар.

Бизнинг адрес ва телефонлар — СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ТОШКЕНТ, «ПРАВДА ВОСТОКА» КЎЧАСИ № 26. Редактор — В36545, Редактор ўринбосарлари — В37914, В39323, Масъул секретарь — В34455, Масъул секретарь ўринбосарлари — В37283, Партия турмуши — В33469, В37221, Марксизм-ленинизм назариясини пропаганда қилиш, халқаро ҳаёт — В31216, Коммунистик тарбия — В31455, Саноат, капитал қурилиш ва транспорт — В34785, Совет қурилиши — В35258, Қишлоқ хўжалиги — В37604, Адабиёт ва санъат — В32036, В37221, Фан, мактаб ва олий ўқув юртлари — В32154, Маҳаллий ахборот — В32347, Оммавий ишлар ва хатлар — В39005, В33553, Иллюстрация — В34524, Стенографистка — В37243, Корректура — В37162, Эълонлар — В38142, Коммутатор — В30249, В30250, В30251, В30252, В30253, В30254, В30255, В30256, В30257, В30258.

№ А — 3. ИНДЕКС 64543. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бирлашган нашриётининг босмахонаси, Тошкент шаҳри. Р. 01509.

ШОИР ТУРОБ ТЎЛА ИЖОДХОНАСИДА

Янги шеърлар

КУЗ КЎРКИ

Ариқ тиниб оқар ҳозир пахтазорда,
Офтоб ҳарсиллайди унда
терлаб-пишиб.
Узум шарбат йиғар сизиб бир
меъёрда,
Раис мамнун боқар қирда, отдан
тушиб.

Тоғлар ҳашамати, дарёлар мавжи,
Боғлар замзамаси бунда муҳайё.
Чўллар саховати, чаманлар авжи,
Мўъжаз юртимизнинг кўрки
шунда жо!

Хуснобод юрт дейди шундан
бизнинг юртни,
Бир водийси ғазал, бир водийси
ишқ.
Ким билади, шундан унинг бахти
бутми,
Бир водийси рақсу, биттаси қўшиқ.
Шундай ҳаёт кезар юртимда
там-там,
Шундай тароватда менга ёқади.
Шундан, бу ўлкага доим
келганнинг ҳам,
Кетганнинг ҳам қўли ёқада!

ХОК

Юрий Збанацкий

Тарас Шевченко пойидан
келтирган бир кўза хокни
Алишер Навоий пойига тўкди.

Тун чўкди Навоий хиёбонига,
Шовқин ерга тушиб синдию
тинди.
Қулоғим шу жимлик биёбонида,
Бир сир гувоҳига айландим
энди.

Бир сир гувоҳига айлантирди
мени
Навоий оёғи остидаги хок.
Мозор босиб келган янги хок
нени,
Нениндир пичирлаб сўйларди бу
чоқ.

Сўйларди,
Сўйлашар эди, Навоий —
Пойи остидаги тупроқ икковлон,
Гоҳ кулиб,
Гоҳ йиғлаб,
Қучоқлашиб гоҳи,
Мисоли икки қиз, икки сор
ўғлон!
Мисоли икки қон учрашди
тупроқда,
Мисоли учрашди икки томчи
ёш.
Учрашди икки дил, ёнган
фироқда,
Икковлон тупроқдан кўтардилар
бош.
Она тупроғига келди оқ юз
билан
Она тупроғига бош қўйган ўғил.
Кутиб олди уни она нон-туз
билан,
Ҳажрида кул бўлган ёри шунча
йил.

Она сўйлашарди куйиб,
йиғлаб-сиқтаб,
Ота сўйлашарди соқолида нам.
Ёри сўйлашарди севиб, эркалаб,
Дилдан ечиларди дард билан
алам!

Тун...
Бўмбўш хиёбон...
Навоий ва мен.
Дўстларнинг суҳбати
қулоғимизда.

Қуюқ эди жуда суҳбати замин,
Аммо уларнинг ҳам қулоғи
бизда.
Разм солишарди шодлигимизга,
Биздан олишарди энди андоза.
Ҳатто эшитиларди шодлиги
бизга,
Шодлиги, кулгиси тўкилиб
тоза!

Икки ёниқ севги ёнарди бу тун
Ҳазрат Навоийнинг чироғи
бўлиб.
Икки буюк она суҳбати бутун—
Тунни тутди меҳр булоғи бўлиб!
Икки меҳр тушди бир кўнгилга
тўлиб,
Тўлиб турганидек кўзадаги хок.
Шевченко пойидан олиб
келтирилиб,
Навоий пойига тўкилган тупроқ!

ҲАМЗАНИ ЎЛДИРГАН ТОШ

Бошинг тошдан бўлсин, ва лекин
Бағринг тошдан бўлмасин экан.
Бағри тошнинг бир эмас-бир кун
Хор бўлиши тамом чин экан!

Қанча бўлди шоир қазосига,
Уни қатл этканига тош?
Қотил ҳамон лаънат жазосида,
Қабр устидан кўтаролмас бош!

Не фарқи бор ёвуз одамдан,
Юрак экан, тошдек қотибди.
Мана энди, балки аламдан
Ер қучоқлаб йиғлаб ётибди.

Шундай тошлар ҳамми оламда,
Бири бошу, бири юрак, бағир.
Нега шунча хислат одамда,
Бир яхшиси етмасми ахир!?..

САВОЛИМ

Савол бердим булбулга:
Бунча ошиқсан гулга?
Шунданми, булбул, рангинг
Ухшаб кетибди кулга?

Оҳ, бунча куйламасанг,
Оҳ, бунча ўйламасанг!
Ошиқлигингни элга
На мунча сўйламасанг!?

Нега жим қолдинг, жоним?
Ё келдими малолим..
Оҳ, ўзимга эдими
Сенга берган саволим?..

ФАЛОНЧИ

Кўп шикаста юрагинг бор,
фалончи,
Сен куйласанг анқир баҳор,
фалончи,
Тинглар сени ҳар интизор,
фалончи,
Ер куйига беэътибор, фалончи,
Беэътибор, беихтиёр, фалончи.

Сеҳринг билан хаёлини оласан,
Уйнашасан. бамисоли боласан,
На кунларни хаёлига соласан,
Ер куйига беэътибор, фалончи,
Беэътибор, беихтиёр, фалончи.

Чайқалади тиниб қолган тиниқ
кўл,
Торинг тегиб янграб қолар овлоқ
йўл,
Сенинг билан ороланур ҳатто чўл,
Ер куйига беэътибор, фалончи,
Беэътибор, беихтиёр, фалончи.

Уйнаб-кулса ярашади сен билан,
Ошиқ бўлса ярашади сен билан,
Ҳатто ўлса ярашади сен билан,
Ер куйига беэътибор, фалончи,
Беэътибор, беихтиёр, фалончи.

□ □

КАМ БЎЛМАГИН

Офарин, соз мавжида соз ўйнасанг, кам бўлмагин,
Шунча ҳам бўлғайми бу санъатда ранг, кам бўлмагин.
Ногиҳон зил кетди гўё мавж олиб дарё туби,
Қалблар тутди бу тошқинни аранг, кам бўлмагин.
Куйлагай гўё бу олам сен билан сен куйласанг.
Не бўлур, ҳам ўйнасанг, ҳам куйласанг, кам бўлмагин.
Ёпирай, назлимда дутор бир тараф, сен бир тараф,
Икки тор гўёки қалбингда таранг, кам бўлмагин.
Сўзлашур ҳар бир карашманг ҳар кўнгул, ҳар тил билан,
Бу кўнгуллар бўш қолур сен бўлмасанг, кам бўлмагин.
Бунча барно, бунча зебо, бунча жоно санъатинг,
Янгилаб қўйдинг тағин очкан яранг, кам бўлмагин.

ҚАТРАЛАР

ВАТАН

Бахтиёрдир бу юртда инсон,
Ватанини этолса хурсанд.
Шудир унинг асл муроди,
Шу туфайли жаннат бу водий!

«РОҲАТ»

«Роҳат» янграганда —
янграганда соз,
Қизларни ўйиндан ушлолмасинг
рост.
Унинг чертмалари юрак торидан,
Юраклар талқини ихтиёридан!

Солланиб келганда раққоса,
ногоҳ,
Эриб кетсанг агар, ундамас
гуноҳ.

ИНСОН

Томдан юмалаб ўтди
момақалдироқ,
Яшин яроқлади, дарз кетди
осмон.
Эй, азиз Ватаним, бахти
яркироқ,
Кўксингда туғулди яна бир
инсон!

Шоир Туроб Тўланинг серзавқ, самимий, гўзал шеърияти ўзига хослиги, бадиий бўёқларининг ёрқинлиги, фикрининг аниқлиги, оҳангдорлиги билан кўпдан халқимиз таҳсинига сазовордир. Улар ҳаёт, дўстлик ва севги қўшиқларидай қалбларга севинч ва нур бағишлайди, яхшиликни, инсонийликни, меҳнат ва баҳорни тараннум этади, севгини, саодатни улуғлайди.

Туроб Тўла — адабиётимизнинг жонкуяр бир аскари сифатида унинг юксалиши, камол топиши, парвоз қилиши учун сидқидилдан хизмат қилиб келаётган санъаткордир. Экранларимизни безаган «Мафтунингман», «Фурқат» фильмлари сценарийси, саҳналаримизга файз киритган «Момо Ер» ва «Қари қиз» пьесалари Туроб Тўла талантининг серқирралигидан далолат беради.

Туроб Тўла ижодиёти чуқур партиявийлиги, замонавийлиги, Ватанга, халққа садоқат ғоялари билан суғорилган.

Ҳозир Туроб Тўла ижодиётининг айни барқ урган маҳали. У янги-янги ижодий режалар билан қанотланган. Китобхонга, томошабинга янги янги туҳфалар ҳадя қилиш мақсадида тинимсиз ғайрат билан иш олиб бормоқда.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми Туроб Тўланинг ўзбек киносанъатини юксалтиришдаги самарали меҳнатини тақдирлаб, яқинда унга «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган санъат арбоби» унвонини берди.

Жўшқин қўшиқчи шоир, сўлим шеърлар, ажойиб драма асарлари, киносценарийлар автори Туроб Тўлани шарафли унвон билан қутлаб, унга соғлиқ, янги-янги ижодий парвозлар истаймиз.

Қизбулоқ

(Шу номли киносценарийдан бир бўлак)

Тоғлиқ.

Ёлғизоёқ йўл, тепадан илон изига ўхшайди. Бир-бирига ёнбошлаб ётган тоғи-тош, тўқай, чангалзор. Баҳайбат тошлар осилиб ётган жар, тоғ оралиқлари, ўтиб бўлмас дарё... Арчазор ўраб ётган кўли ҳаворанг. Бу жаннатий тинлик қўниб ўтишга мажбур этади ота-болани.

— Қизим шу ерга келганимизда қўймай эшакдан туширди. У ўрмонга кириб кетди, мен эса ўт ёқишга тутиндим. Ҳали-ҳали эсласам, нега кўндим экан кўнишга деб ўзимни-ўзим койийман... — ҳикоясини давом этади уста Уммат.

Зебини дарахтма-дарахт югуриб олмахон олиб кетмоқда эди. Бирдан, қаердадир, қизилиштон машинка уриб қолди. Зеби тўхтаб қулоқ солди унга, олмахон ҳам ҳайрон тўхтаб қолган эди баланддан унга қараб. Читтак ҳуштак чалди яқиндан, унга жавоб қилди Зеби энди ўйнашиб, Қумри овоз қўйди чўзиб. Зеби бир нафас уни тинглаб, худди ўшандай овоз берди баланд пардада, ўша томонга югуриб. Борган сари ўрмон — чангалзор қуюқлашар, аллақандай мудҳиш шаршарак овози гулдираб келарди. Бирдан ҳамма овоз тиниб қолди. Булбул овоз қўйган эди. Зеби уни тинглаб туриб шундай овоз қўйдики, бутун ўрмон тин олди.

Ўрмон чеккасида тепаликдан тушиб келаётган уч отлиқ тўхтаб қолди булбул сайроғига... Йўқ, куй, қўшиқ янграмоқда эди ўрмондан.

Зеби куйларди, олмахон тинглларди энди унинг орқасидан юриб тепасида ҳайрон.

Уста Уммат қумғони қиқирламоқда... У ҳам маст тингларди қизини...

Оҳ, бунча ҳам бағринг бегубор,
Бунча яхши бўлмасанг, диёр!
Сўйла, сўйла, сирли бағрингда
Тағин нима — нималаринг бор?
Сен севинчдан оққан кўз ёшим,
Кўзгинамда ёнган қуёшим!
Оҳ, ҳамиша истиқболингда
Келинлардек саломда бошим!
Оғушингдан учган қушингман,
Толеингман, кўнгил хушингман,
Оҳ, бунча ҳам дилдор
бўлмасанг,
Айирмагин ақлу-ҳушимдан!...

Уч отлиқ, қўшиқ узилиб қолганидан, мўлжалдан адашиб қолди, учови шошиб уч томондан излаб кетди. Болаликдан ўрмонда ўсган Армон чангалзор жимлигини бузувчи ҳар бир товушни тез пайқагувчи эди. У от устида узоқ жим қолди қулоқ солиб. Яқин ўртада қарқуноқ боласи чиғиллади. Узоқроқдан ёввойи ўрдакнинг кўлдан кўтарилаётган «қағ-қағи» эшитилди. «Одам» деди Армон ва ўша томонга қараб интилди... Бир юриб тўхтади, булбул бўлиб сайради калта-калта.

Ялт этиб орқасига қаради қўзиқорин тераётган Зеби, бир этак қўзиқорин билан тикланди-да, тағин кутди булбул овозини. Яна ўша булбул овози келди йироқдан. У хурсанд жавоб берди қўнғироқ овози билан. «Булбул» уни куйлашга ундарди ҳа деб. У тағин баралла куйлаб кетди...

Оҳ, ҳали ҳам изимдамисан?
Ўргилайин изимда бўлсанг!
Кел, жонгинам, хайрлашайлик,
Қандай тотли, чиройли бўсанг!

Биринчи йигит кетаётган ерида тўхтади, отининг бошини бурди овозга. Иккинчи йигит тўхтаб қолди кул бўйига чиққанда, отининг бошини бурди у ҳам овоз келган томонга. Улар икказовлари ҳам кетма-кет анқиб ҳодисанинг устидан чиқишди: Армон куйларди булбул бўлиб, чорларди қўшиққа тағин номаълум «булбул»ни. Номаълум «булбул» эса, унинг орқасидан чиқиб, ҳайрон, тахтадай қотиб турарди унинг куйлашига қараб... Йигитлар нимо қилар, Армон эса, ҳамон куйга чорларди номаълум «булбул»ни. Алоҳа кулгисини қистатди бу ҳол Зебининг. Орқадан келган «ҳиринг»дан чўчиб ўгрилди Армон, тезда отдан тушиб унга юзланди.

— Бу сизмисиз? — Ҳайрон, ҳаяжон билан сўради Армон.

— Бу сизмидингиз? — Акс савол берди Зеби ҳам шошиб қолганидан.

Улар саломлашишни ҳам унутиб қўйган эдилар. Бир-бирларига узоқ қараб қолишди. Бутун чангалзор, набототот лол эди бу икки қалб «мулоқатига». Олмахон қотиб турарди тепада буларга қараб.

□ □

Оҳу бир чалқиб ўтиб тўхтади қояда унга даф қилиб турган нариги қоядаги барсга қараб, икки булбул бир-бирининг пинжига кирди эркаланиб, улар яқинидаги ирғайда, жим турган зангори кўл тебранди арғумчоқ солиб ажиб оҳанг тинглагандай... Зеби кўзларида ташвиш чатнагандай бўлди... Табассум ёйилди Армон ёноғига, Зебининг ҳам... Коинотни жимлик босди бир он... Армоннинг ўртоқлари турган жой бўм бўш эди...

— Яхши куйлар экансиз, — деди алоҳа Армон ва Зебининг ҳали ҳам қўзиқорин тўла этагига кўзи тушиб, қўлини тутди.

— Вой, — энди эсига келди сонигача очилиб тургани бегона киши олдида Зебининг, дарров тўка қолди Армоннинг қўлига қўзиқоринларини. Қўзиқорин кўплигидан Армоннинг қўлига сиғмади, тўкилиб кетди.

— Мен, — деди Армон аста,— Чашмаликданман. Сизчи?

— Бизники Хуснободдан. Ўқишга кетяпмиз, дадам билан.

— Дадангиз ҳамми? — кулди Армон.

— Йўғ-э, — деди Зеби ҳам кулиб, — ўзим.

— Биз ҳам, — деди шошиб Армон.

— Наҳотки, — кўзи яшнаб кетди Зебининг, негадир, ўзи ҳам билмай қолди. Ва ерга олди тездан.

— Консерваториягами?

— Фолбин экансиз, — деди кулиб Зеби.

— Биз таътилдан қайтиб кетяпмиз.

Шу вақт бирдан ҳақиқий булбул сайраб юборди орқа томондан, Зеби чўчиб тушди ва жавоб беришга жуфтлади беихтиёр оғзини. Армон кулиб юборди.

Уста Уммат гулхани атрофида суҳбат аллақачон қизиб кетган. Армоннинг дўстлари унинг олов олдида лойдан ясаб қуритиб қўйган сайроқи қушларини томоша қилиб, уни гапга солиб қўйган эди.

— ... Бунақа тупроқ ҳеч қаерда йўқ. Қўрадан ашула айтиб чиқади.

— Ҳе, энди билдим, — деди йигитларнинг бири.

— Нимани, ўғлим?

— Қизингизни ҳам мана шу лойдан қилиб олган экансиз.

— Ҳа, шуни айтинг-а, — деб селкиллаб кулди Уста, — айткандай, узоқлашиб кетди қизи тушмагур, — кўзголмоқчи бўлди.

— Ўтираверинг, келиб қолади ҳозир. Биз йўлда кўрдик, қўзиқорин териб юқорилаб кетди, — тўхтатди иккинчи йигит уни.

Кўмкўк кўл, қалин чангалзор ва ялангоч қоялар билан ўралган кўз илғамас чинни кўл. Кўл тепасидан қиличдай кесиб тушган қоянинг сувдан икки терак бўйи баланд биқинида илдизга осилиб қолган қишлоқи қиз барельефи.

— Асрлар шамоли ясаган дейди уни археологлар. — Жиддий ҳикоя қилади кўл бўйида Зебига Армон.

— Археологлар бекор айтибди,— деди бирдан Зеби. — У бизни қишлоқлик қиз. Назира оти. Жоҳил отаси бор эди, Қаландар эди Ҳазрати Авлиё мақбараларида, дейишади. Отаси деганига рози бўлмагани учун шу қоядан ўзини ташлаган. Ўша йигит ҳам шу ерда дейишади. «Ҳо» денг, жавоб беради.

— Ҳо!... — Қичқиради Армон.

— Ҳо!... — Жавоб келади акси садо бўлиб

— Қиз ҳам жавоб беради дейишади «Ҳо» денг, — деди Армон ер тагидан кулиб унга. Зеби эса, чинакамига ишониб қичқиради:

— Ҳо...

— Ҳо!.. — Жавоб келади. Жунжикиб кетади қўрққанидан қиз. Кўзига аллақандай йирик кўриниб қайтади барельеф. — Кетдик, — деди шошиб.

— Ар-мо-он! — Чақиради ўрмонни гумбирлатиб оғайнилари...

— Менинг отим, — деди кулиб Армон.

— Зе-би! — Чақиради бор овози билан отаси.

— Бу менинг отим, — деди кулиб Зеби ҳам.

— Зеби!... — деди Армон ўзинта ўзи эҳтирос билан. — Зебона! Зеби узоқлашиб кетди...

Ҳали ҳеч нарсани кўрмаган, бирдан шундай муҳаббат шўришига учраб қолган бу иффатли қизнинг қалбидаги эҳтирос тўлқини ҳам уникидан кам эмасиди.

ҚАЛБДАН КУЙЛАЙЛИК

Қўшиқ — самимий бўлсагина қўшиқ бўлади, тилдан-тилга, элдан-элга кўчади. Чунки, у бастакор билан шоирникигинамас, тингловчиники ҳам бўлиб қолади, унинг самимий ҳамроҳига айланади, хаёлига эш. дардига ҳамдам, севинчига ўртоқ бўлади, чарчоғини босади, янги довонларга бошлайди! Бундай қўшиқнинг умри «Танавор» умридай узун, «Ушшоқ» умридай фузун, «Ҳой, ишчилар» умридай мазмунли бўлади.

Халқ тошдан қалам, хотирадан қоғоз қилиб қўшиқ қолдирган. Бу қўшиқлар мақом ва халқ куйлари номи билан устозлар овозида сайқал топиб, санъатимизнинг шайхул раислари қўлида оро олиб, ақлдан-ақлга кўчиб, бойиб, яшаб келаётир.

Бизнинг қўшиқсоз замонамиз бу умрзоқ санъатнинг муҳофазасини кенгайтирди, «танаворлар», «ушшоқлар», «ҳой ишчилар» равнақ топди, ватан, партия, халқ, саодат ва садоқат, фароғат ва ором, меҳнат ва муҳаббат ҳақида ғоят баланд, самимий қўшиқлар илдиз отди!

Аммо қўшиқ ҳам парваришдан қолса эркаклаб кетади, ўт босади уни, эркин отаётган илдизларига ҳалал етади, ранги синиқади. Уни ўтаб турмоқ керак ҳамиша! Иложи бўлса, ўтоққа довур ўтказмаслик маслаҳат уни.

Илгари носамимий ашуланинг умри қисқа бўларди, узоққа боролмасди, пиёда, берадио, беқоғоз, бетелевизор қаёққа ҳам борарди. Бу табиий ҳол эди. Бугун у, радио бўлмаса, телевизорда, телевизор бўлмаса, эстрадада ёки филармонияда «бошпана» топади. Тўхтатиб бўлмайди, майдон кенг, футбол тўпидай, қаёққа қарасангиз «ўт»дан қўшиқ кўринмайди.

Илгари ошиқ ишни шеърдан бошларди, сирдоши ҳам, энг яқин ҳамдами ҳам шеър бўларди. Энди қўшиқдан бошлайдиган бўлиб қолди, ишқ ҳам, омад ҳам шу ердага ўхшаб кўринди, икки сўзни бир-бирига қофия қилиб ашулачига тутқазади (албатта яхши ашулачи бундан мустасно). Булар ҳам ҳар хил тоифа: ёзган «гаплари кўр, шол бўлганидан ўзларига йўл топишолмайди, муҳтарам соҳиблари беихота томондан кириб боради ёки тўғридан-тўғри бу муқаддас чегарани зуғум билан босиб ўтади, бастакор ҳам, ашулачи ҳам уни ижро этиб қутилади. Бундай қўшиқларда на маза-матра бўлади, на самимият, албатта! У зарардан ўзгага арзимайди. У албатта кенг даргоҳли радио ёки концерт ташкилотлари орқали «тилдан-тилга» кўчади, кишилар дидига шира ташлайди. Ҳа деб қулоғингиз остида шанғиллайверганидан кейин ўрганиш бўлиб қолади, ҳатто истар-истамас баъзан уни ғинғиллаб қўядиган ҳам бўлиб қоласиз, яъни енгиласиз... Шундан кейин дидингиздаги бадиий ўлчов ҳойнаҳой посонгисини йўқотиб, шу тоифа бошқаларини ҳам кечираверасиз.

Бу «қўшиқ» авторни (композитор ёки бастакорни) эътибордан четга отади, ашулачининг эътибори йўқолади, концерт идорасининг эса бурди кетади. Зарар агар фақат шугина бўлсаю сатқаи сар эдия! У халқ қалбидан қочиради, у замонамиз ғоясининг кўрини ўчиради, ғоявий зарар етказади.

Қўшиқнинг самимийлиги унинг халқчиллигида, ноёблигида, бадиий баланд ва жўшқинлигида! У халқнинг жонли тилидан узоқлашдими, самимийлигидан ажралади, сохта йўлга киради, чиройини йўқотади. Қўшиқ баландпарвоз гапларни ёқтирмайди! Самимий гапнинг тагидан ўзи музика томир уриб туради.

Қўшиқ шоир қоғозига тушаётганидаёқ ашула айтиб тушади! У бастакорнинг торига тегишиб, уни чертиб туради. Агар унда шу фазилат сезилмаса у қўшиқ бўлмайди. Ҳарбир қулочкаш шеър аруз бўлавермаганидай, ҳарбир шеър ҳам қўшиқ бўлавермайди. Шеър билан қўшиқнинг фарқига етмаган бастакорнинг ҳар нарсага ашула ёзаверишига эътибор этмоқ керак.

Қўшиқ халқ мулки! Уни ҳархил нособ, хомхатала «гаплардан» сақламоқ керак.

Қўшиқ самимий қалб мулки! Унга нобоп қўл урилмаслиги керак. У ҳар хил тамалардан нарироқ юрса яхши, уни тама, енгил шуҳрат майдонига йўлатмаслик лозим. Қўшиқни ана шундай адашиб юрган ўртоқлардан. шундай ўртоқларни эса, ана шундай тама ва сохта шуҳратдан қутқармоқ маслаҳат.

Қўшиқ эшигида ўтирган ўртоқларнинг эсига қўшиқнинг асл пардасини тушириб қўймоқ керак бўлар, агар жойиз кўрсалар:

Қўшиқ муайян бир яхлит фикрни баён этади, ғоявий, бадиий мундарижаси ва савияси жиҳатидан ихчам, пухта, тугал бўлади. Унинг умурзоқлиги ҳам шунда!

Қўшиқ ниҳоятда батартиб, аруз тартибидай мукаммал бадиий ва шакл тартибини талаб қилади. Унинг ҳарбир банди мазмунан тугалланмаса «ҳодиса» юз бермайди, яъни ашула яралмайди, музика бузилади. Музиканинг эса туриш белгилари бўлмайди.

Самимий қўшиқ самимий қалбдан чиқади!

ШЕЪР ҚАЛАМЧАЛАРИ

Қўшиқдан бебаҳра қолган кўнгил бормикин? Йўқдир. Бор бўлса ҳам у кўнгилмасдир.

* * *

Ёмғирдан ўт-ўлан, қўшиқдан кўнгул ўсади.

* * *

Пахтанинг ўзи енгилу, иши оғир эди. Энди иши ҳам енгил бўлиб қолди.

* * *

Янгилик эскиликнинг йиртилган жойидан бошланади.

* * *

Ёмонликни кўрган жойингдаёқ янчиб ўт. Эгасинигинамас, сенинг ўзингни ҳам тинчитмайди.

* * *

Йигит эгардамас, ерда ҳам мард бўлиши керак.

* * *

Ҳар бир нарсанинг акси бўлганидек, оиланинг доғи бўлмасдан иложи йўқ. Ахир, бизни туққан она тупроқ илонни ҳам туққан.

* * *

Юрагингнинг юкига шерикман мангу. Чунки, унинг юкидан оғир юк йўқ.

* * *

Дўстлик қуёш йўлини ҳам қисқартади хонаси келганда.

* * *

Ердан ҳам меҳрибон она бўларми! Ўлгунингча опичлаб юради. Ўлганингда ҳам қўйиб юбормайди бағридан. Онанг ҳам ардоқлашни ундан ўрганган!

* * *

Кўнгил тубсиз дарё. Дарёда сув париси туради, дейишади.

* * *

Машҳур кино актриса Софа Лоренга бахт нима деб савол беришибди. У жавоб қилолмабди. Яқинда Ўзбекистондан қайтган бир сайёҳ Ўзбекистонни кўрмаган экансиз, дебди унга.

* * *

Дунёда ҳамма нарса навбати билан: кун тун билан олмашади, тун кун билан, кулги йиғи билан, шодлик қайғу билан. Фақат ўлимгина навбат билмайди.

* * *

Масъулиятсизлик ё ҳадикдан кўтарилган қўрнинг қонли қиличдан фарқи йўқ!

* * *

Ҳиссиз кишининг кўзгуга дахли йўқ басирдан не фарқи бор.

* * *

Кўрганмисиз, қоғознинг
Ёниб кул бўлганини?
Мен кўрганман, кул эмас,
Ёниб гул бўлганини!
Йўқ, оловмас ёндирган,
Менинг юрагим эди.
Ўша қоғозга тушган
Ўтмас, тилагим эди!

* * *

Ёмғир савалайди Ерни баъзида,
Ер бўлса, жим ётар ўралиб.
Ёмғир ўтиб кетар мағзи-
мағзидан,
Шунда тилга кирар буралиб:
Урганинг уноши,
Сўкканинг сўкоши
Энди сенга навбат, савайвер!
Жаҳлинг чиқса агар, қорга
айлан, майли,
Ҳунарингни кўрсат, дея кулар
Ер!

* * *

Оқ йўл тилаганда эски
замонларда,
Кўнглинг тинч бўлади, тиғ ол,
дейишарди.
Энди, кезмоқ бўлсанг бу
чаманларда,
Суянгани дўсту-тоғ, ол,
дейишади.

* * *

Чинор ҳам кўчат бўлган аввал.

* * *

Тенгсиз санъаткор текис водийда пайдо бўлган баландлик.

* * *

Ноғора оркестрни босса эҳтимол, лекин ўрнини босолмас.

ЎЙЛАРИМ

Қўшиқ — икки дил достони

* * *

Машқдан зўр маҳорат мактаби йўқ!

* * *

Яхши китобга чанг ўтирмайди. Чунки унинг бир нафас ҳам тинчи бўлмайди.

* * *

Касбдошим! Китобхон юрагини сенга ишониб топширган. У юрак тошдан қаттиқ, гулдан нозик. Қаламингни авайлаб тут, қаттиқ босма, яралаб қўясан.

* * *

Шеър заҳматнинг орқасида ётади.

* * *

Уста бўлмаган санъаткор билан санъаткор бўлмаган устадан асрасин!

* * *

Санъатга ҳам санъат керак. Элак сўрашга ҳам оғиз керак, деган экан яхшилар.

* * *

Халқ «танавор»ларни тошдан қалам, хотирадан қоғоз қилиб қолдирган.

* * *

Қўшиқ қаламдан қўшиқ айтиб тушади.

* * *

Соз билмаган санъаткор сўз билмаган нотиқ.

* * *

Ўзини эзгуликка бағишлаганни ўқ ҳам ёнлаб ўтади.

* * *

Санъаткор хаёли яхши йўнилган қалам.

ЭКРАН ҚЎШИҚЛАРИДАН

«ИККИ ДИЛ ДОСТОНИ»ДАН

VI

Қилич тортганда қошинг, минг аламнок тиз чўкар бир-бир,
Йўлингда ўртаниб не-не сипоҳлар ёш тўкар бир-бир.
Сенинг васлингни деб умрин йўлинга пойдор этган
Висоли муддаолар қоҳишингда ер ўпар бир-бир.
Ёнармиш турфа юлдузлар висолинг осмонида.
Умидим, тонг отур, у раҳнамолар ҳам ўчар бир-бир.

VII

Қиличми, қинидан суғурди,
Бошимда ўйнатиб маломат.
Қалбимнинг қаърига тиғ урди,
Тиғ урди ишқ деган жароҳат.

Ҳиссимда оловдай тиғ дами,
Ким ёнса менингдай ёнади.

Шу қалбга шунча ғам сиғдими,
Шунча ўт нахот бор танада!

Дуч келдим мен бўрон йўлига,
Мен ҳаёт йўлига тутошман.
Учмайман, шаъм эмас йўлингда,
Қуёшман, қуёшман, қуёшман!

IX

Бу кўнглим минг туман орзу, таманно бирла ородир,
Ажаб толе, ажаб масъуд, ажаб зебо таманнодир.
Сенинг номинг ёзилмуш қаърига қалбимнинг аввалдин,
Ажаб дилбар, ажаб лобар, ажаб симбар таваллодир.
Кул энди, севги арши олсин андоза бу кулгингдин,
Менга бир қатла кулгинг минг туман бойлиқдин аълодир.
Муҳаббат, мурғдек парвоз қил, сен энди озодсан,
Кўк ўпкан қоялар ҳам энди сен олдингда ҳулёдир.
Кел энди куйлашайлик, куйла сен ҳам севгимиз созин,
Кўринди бу чаман оро Самарқанд мисли маъводир!

Эй, жанубга толпиниб учкан хаёл
Соғинишдан ўртаган бағримни ол.
Онаизоримни этгил бахтиёр,
Интизор у, интизор у, интизор.

Лочининг бор деб онамни шод
қил,
Айрилиқнинг дардидин озод қил.
Бахт бўлиб, оро бўлиб нир бағрига,
Бағрини гул, кўнглини обод қил.

Ойланур тун бағри тўлган ой
билан
Айланур бош ўйнаб оққан сой
билан.
Бахт келар, бахтинг келар, кутгил
она,
Ҳар на келгай жанг билан, ҳам
жой билан!

«ОСИЁ УСТИДА БЎРОН»ДАН

Яхши сўз чиққай юракнинг
қаъридан,
Борминин баҳр олмаган ёр
баҳридан.
Борминин иссиқ, илиқроқ бир
бағир,
Олам ичра онаизор бағридан!

АДАБИЁТ САҲИФАСИ